

ABONAMENTUL
 Pe un an . 24 Cor.
 Pe jum. an . 12 "
 Pe 1 lună . 2 "
 Nrul de Duminică
 pe un an 4 Cor. — Pen-
 sion România și America
 10 Cor.
 Nrul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe
 an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA
 Deák Ferenc-utca 20.
 —
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Manuscrise nu se îna-
 poiază.
 Telefon pentru oraș și
 comitat 502.

Din psihologia vestitorilor păcii.

(*) Ce tăcere tristă a copleșit de câtăva vreme viața noastră publică! De către parlament nu mai deslușim nici un cuvânt măcar, care să fie spus pentru noi. Pe la alegerile din comitate încă am scăzut de-a binele. Nu se mai simte nimic din valul de mișcare febrilă a primăverii trecute, când oamenii tresăreau nervoși mototolind gazeta: »Ați auzit ce a pățit Vaida? — Mizerabilii!...« Nimic astăzi din toate acestea. Infierbântarea s'a potolit, nu ne mai sguđuie nici o întâmplare din apatie. În această vreme evenimentele de ieri par a se cufunda tot mai departe în întunecul uitării, conturele se șterg, se tocesc și ori ce lucru din trecutul apropiat nu ne mai încălzește. Nu mai simțim emoțiile de odinioară la amintirea lor; accentele încep a se asemăna tot mai mult cu o romanță ștearsă, căzută dela modă... În aceste zile de lăncezeală toată forța noastră repulsivă pare a se fi stâns...

La Pănade ne-au spintecat țărani cu baioneta din comanda unor căpcâni beți, la Cristian au tăiat cu sabia... Ministrul Apponyi își trimite hârtiile la cancelariile bisericești cu tâlcul iscușiilor paragrafi. Logofeții lui ne jură dascălii pe poruncile crezului nou... La curțile cu jurați mergem ca la moară. Ni-se smulg ani din viață, ni-se risipesc bani grei. Treizeci de rânduri aruncate pe hârtie, pe urma unei nedreptăți scârboase, rânduri umilitor de domoale ne așează în răcoarea pușcăriilor. Și câte, nu se

mai petrec în taina satelor năcăjite, în dureroasa liniște a ogrăzilor țărănești!...

În aceste zile de amărăciune mută, când nădejdiile se copleșesc de nenoroc, când cerbicia sufletelor e tot mai dinadins îngenuchiată, când lupte nu se dau, în aceste zile e firesc să resară ceata târgoveților mititei, cari să-și îmbie marfa. Ei se ivesc totdeauna la asemenea strâmtorări. Cu zimbețul concilianței, cu asigurările echității reciproce, cu îndrumările păcii și ale altor virtuți evanghelice ei se ridică și iau atitudini de soli ai unor vremi mai bune. Li vezi la răspântie cuvântând, aruncând gesturi convingătoare și înșirând argumente, de spite de multă vreme...

E atât de vechiu acest proces de psihologie vulgară! A fost totdeauna un apanaj sufletesc al micilor negustori. Pe urma luptătorilor înfrânți ei s'au deslușit totdeauna din umbră, cotorosând prin dărăpănările câmpului de războiu după câte-o sculă de preț. Ani îndelungați ei au rămas ascunși și s'au socotit în taină, înăcriți de așteptare ei păzeau clipa care să-i ridice... Așteptau ceasul, când să se înfiripe mica lor afacere.

Vreme îndelungată ei au suferit în tăcere. La toate evenimentele ei n'au știut decât să zimbească mai mult sau mai puțin misterios. Nu s'au atașat la nici o tabără, n'au bruscat pe nimeni fățiș. Pe sub mână au făcut totdeauna mici servicii și hatăruri. Au antișambrat pe la mai mari, au făcut pe neinteresată, au scris scrisori de recomandăție. Și-au frecat mâinile când au putut smulge pentru deaproapele uluii câte-un

favor neînsemnat; și-au luat poze de îngrijorare tainică, de îndurerare frățească. Au șoptit la ureche: »Vezi, să mai vii pe la mine. Alții strigă, fac pe grozavii. Mânâncă unguri. Eu tac și-ți isprăvesc treaba frumuseșel. Și-ți sunt ca un frate. Și n'aștept nimic. Din potrivă unde sunt mai mulți, te rog să nu mă cunoști...«

În umilința lor zilnică ei și-au călit forța de rezistență. Nervii se antrenează pe urma acestei gimnastice. La un moment dat îi vezi ridicați din obscuritate. Atunci fac pe pățitii, pe așa zișii »oameni cu experiență«. Atunci dau povețe și din mixtura rușinoasă a sufletului lor ei făuresc un temei principiar.

O, cunoaștem acest soi de Thersifi mărunți. N'au puterea unui eroism nici în bine nici în rău. Sunt făpturile hibride ale vieții organice. Mândria omenească jignită i-a botezat cu numiri diferite. În domeniul mai inferior sunt ființele *parasitare*. În viața socială sunt cunoscuți sub numele de »lichele«, termin iscodit de sigur pe urma unei îndelungate căutări a cuvântului.

În viața politică ei se numesc în alte părți cu drept cuvânt *trădători*, dar din împrejurările specifice ale neamului nostru în această țară a răsărit un nume cu nuanțe mai academice și astfel ei se cheamă astăzi: *moderați*.*)

*) Vremea schimbă înțelesul cuvintelor. Nu ne putem gândi deci la unele figuri cinstite ale trecutului nostru politic, cari în urma împrejurărilor vremii au profesat principii cărora li-s'a dat acest atribut. Sentimentele bune ale acestora nu se pot trage la îndoială. O frumoasă încorporare a acestor suflete de cinstite a fost d. e. Gojdu. Noi însă folosim acest cuvânt în înțelesul zilelor de astăzi. Scriitorul acestor rânduri se gândește la pacificatorii mărunți ai prezentului.

FOIȚA ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

DIN ROMA.

San Lorenzo.

Note de P. Robescu.

Plutesc norii rari în aer, nori albi, enormi, rotunzi cari contrastează viu cu albastrul senin al cerului, ce pare mai clar, mai limpede. După patru zile de ploie și de timp posomorât, aierul pare primenit, iar albastrul cerului pare spălat, așa de viu lucește. Soarele străbate din azur și umple orașul cu raze, poleind palatele și arborii îngâbeniți, încălzind pietrele, iar în atmosferă domnește o căldură grea, produsă de vapori de apă ce se ridică.

Conducătorul tramwayului sună nerăbdător clopotul cerând conductorului semnalul de pornire, lumea se urcă mereu și finalmente, cu mișcare bruscă, vagonul greoi devorează și alunecă pe raiuri. Piazza della Stazione rămâne în urmă cu deschiderea ei largă și luminoasă, tramwayul își ia sborul și aleargă la vale pe Via di porta San-Lorenzo, o stradă largă și curată, marginită în stânga de palate înalte cu șase etaje ce-și înșiră în linie sutele de ferestre, în dreapta de zidul lung al gării, pe lângă care fuge la vale sunând din clopot.

Palatele rămân grăbite în urmă, strada este veselă și plină de soare, iar pe trotuarul alb, rari pietoni trec încet, cu pas de promenadă, în această Duminică de Noemvrie. Zidul cetății, cu

erenele ruinate, cu cărămizile fărâmate, trece cu greutatea massivă a zidăriei ruginite peste deschiderea porții San-Lorenzo, de-așupra căreia o lapidă de marmoră poartă numele papei Clement al VI-lea, și după tramwayul a trecut dincolo, un cartier cu totul curios apare. Palatele înalte cu persianele verzi date de perete, au în atitudinea lor un ce de mizerie, un aier de sărăcie pe care l-au împrumutat dela populația mizeră ce locuiește aici de atâta vreme și care a lăsat în aer un parfum de lipsuri și de mizerie, ce se iesimte în zidurile palatelor murdare, în ferestrele larg deschise fără perdele, după cari camere negre rânjesc goale, capete de copii cu părul sburlit și de abia îmbrăcați privesc indiferent le splendidul cer, femei slabe își expun fețele ofilite căutând în jos spre pavagiul noroios și negru al stradei, pe care o lume pestriță furnică.

Prăvăliile au geamurile prăfuite și necurățite de vremuri, mesele cârciumelor ordinare sunt murdare și pătate, iar păharele pe cari bărbai și femeile le țin în mâni au căpătat acea culoare caracteristică gălbuie-opacă, ce o dă sticlei proaste multului usagiu al vinului și rarul contact al apei. Cartier de lucrători și de oameni dezocupați, această parte a Romei modernă are stigmatul caracteristic al sărăciei, iar locuitorii poartă în hainele lor neîngrijite și pline de praf și noroiu semnul tipic al mizeriei, care face pe om indiferent de tot ce-l înconjoară și de tot ce se atinge de persoana lui, în preocuparea continuă a hranei ce de multe ori lipsește. Pe trotuarul noroios, copiii nespălați aleargă, strigă, se joacă, femei murdare târându-și după ele fustele

ce mătură pavagiul își poartă pașii cu un mers leneș, vorbind tare, glumind, râzând; lume străină, curată, limidă, venită din alte cartiere mișună trecând la vale spre cimitir, canalia romană, acei renumiți tipi din Roma, cari sfidează oamenii, poliția și chiar pe Dumnezeu, își plimbă obrăznicia fețelor lor pe cari d'abia mijește muștafa, privind impertinent, aruncând vorbe de grosolane glume fetelor, cu pălăria pe o sprânceană, cu țigara în gură, cu cravata roșie făl-fâind în vânt, cu un baston într-o mână, iar cu alta în buzunar, în care stă cuțitul ce gata este a se înfișe în pântecul oricărui ce ar avea nesocotința de a-i bravă; și peste toată această amestecătură de lume, peste palatele murdare și triste, peste strada noroioasă, peste clamoarea de strigăte, de țipete de copii, de sgomote de tramvaye, căruțe, trăsuri, seninul cerului ce pare mai albastru cu norii lui rari, albi, se desfășoară curat și clar, de o frumusețe și măreție nespusă, acoperind cartierul cu strălucitoarea lui maiestate de o divină frumusețe.

Casele se isprăvesc, ultimele barace ale marmiștilor de monumente funerarii rămân în urmă și tramwayul aleargă, aleargă, înconjurând într-o curbă grațioasă un squar verde, plin de piniparasoli și de ciprii și se oprește în fața bisericii San-Lorenzo.

O coloană înaltă de granit poartă în vârf statuia în bronz a sfântului Laurențiu ce ține în mână grătarul pe care a fost ars, și după ea, intrarea bisericii. Patru cerșetori, păzesc această intrare, își strigă cu glas tare că sunt orbi, cer de de pomană și scutură fiecare câte o cutie de metal în care sună gologanii dați de public. Ușa

Dela curmarea măcar în parte a vieții patriarhale care a fost hărăzită veacuri de-a rândul poporului nostru, — am avut astfel de figuri parazitare. Toate figurile de oarecare dubietate a cinstei politice au fost din această speță nenorocită. Din îndelungata noastră luptă politică, din ciocnirea îndărătnică s'au ales vecinic astfel de vestitori ai păcii. În momentele de cea mai grea o-bidă, de strivire a vieții unui neam, când cei apăsăți scrâșneau de durere, ei au venit cu zimbetul bunei înțelegeri... Cam pe aceste ogașii va fi iners probabil și nobilimea noastră, în procesul îndelung de des-naționalizare.

I-am avut totdeauna, îi avem și astăzi. Mozolind fărămiturile cutărei slujbe din minister, tăcând zeci de ani în vre-o bancă din parlament, depănând platitudinile dela vr'o catedră universitară ne trăiesc sănătoși și astăzi și speța lor se propagă prin o continuă reîncarnare. E indiferent deci numele, căci un Burdea, Moldovan Gergely etc. sunt numai reprezentanții unei spețe. Atitudinile, adevărate lipsele de atitudini ale acestor figuri triste, au fost totdeauna când busola, când paravanul oamenilor pe povârșul necinstei. Toate infamiile imbecililor noștri politici de toate categoriile și-au găsit o justificare prin ținuta lor și-o îndreptățire de caracter principiar prin căpătuielile lor. Toate actele de lașitate în viața noastră publică se întemeiază pe rezoanele acestei diplomații nevoieșe, care îndeamnă pe cutare popă să voteze cu ovreiu, iar pe consistorul din Sibiu să lovească cu piciorul în moaștele eroilor noștri naționali de dragul unui inspector ungar...

Desigur valul larg al vieții noastre trece liniștit înainte. Din matca lui nu poate fi abătut de cei cari pescuiesc la mal... Istoria unui popor scoate la iveală adevăruri cari nu sufer schimbări și cari nu au decât o singură interpretare.

Un astfel de adevăr e și necesitatea istorică a întransigenței noastre în luptele politice. Noi nu ne putem noroci

cu o politică de îndulciri, de conciliante țâgovețe. Nu ne putem întemeia pe năvitățile dușmanilor noștri, socotind că ei ar fi gata să facă târg, să întindă dreapta și să ne dea drumul la bunățile bugetului. Nu o crede nimeni aceasta și n'o cred îndeosebi ipochimenii păcii și ai bunei învoiri, abili inițiatori ai »acțiunilor de pacificare«...

Judecata acestora e totdeauna la nivelul stomacului și ei se aseamănă cu acel tip din nuvela lui Turgenjev care numără clipele stăpânului în agonie, așteptând să moară ca să-i poată vinde cismele...

Dar cu toate acestea, — acești hibrizi sunt periculoși pentru societate. Ei nu pot fi reintroduși în obscuritate decât prin crearea unei fermentații. Ne trebuie o atmosferă de luptă mai întezită. Șacalii hăulesc numai în pustietate și fug de chiotul războinic.

Iată de ce ne simțim îndemnați să le cerem în rândul întâi deputaților noștri reînceperea luptei. O cerem aceasta cu cuviința noastră provincială și cu îndărătnicia oamenilor, cari vor cu orice preț să nu-și îngroape nădejțile. Dacă nu ne pot da deocamdată succese reale, să ne dea pentru numele lui Dumnezeu cel puțin gesturi frumoase.

— Și, Sfinția Ta părinte *Lucaciu*, să ne crezi pe cuvânt: cinismul cu care biruitorul întinde ilotului îngenunchiat ramura de maslin e un gest scârbos, iar mâna întinsă a celui învins pentru a primi acest simbol al *păcii*, nu e un gest frumos...

Wekerle face ochi dulci naționaliștilor. Sub acest titlu »Lupta« scrie: »Ieri înainte de amiază, când cu incidentul croat în chestia dreptului de imunitate a deputatului dr. Alexandru Vaida-Voevod, primul-ministru Wekerle vreme îndelungată s'a întreținut în sala de conversație a camerei cu deputații naționaliști dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu, dr. Iuliu Maniu și dr. St. C. Pop.

»Ce vreți?« întrebă ministrul, »cari sunt păsurile voastre cele mai apropiate, pentru a vedea dacă vă pot fi de ajutor?«

Deputații naționaliști au răspuns, că de cea mai gravă leziune consideră împrejurarea, că

organele judiciare în mod nesocotit atacă presa naționalităților și îndeosebi cea românească așa că dacă aceste goane se vor continua, uriașele pedepse nedrepte vor pune capăt tuturor organelor noastre de publicitate.

»Și Günther nu știe nimic despre asta?« — în treabă primul ministru.

Deputații dr. Mihali, dr. Lucaciu și dr. Maniu răspunseră, că în Budapesta, dar îndeosebi în Cluj și Oradea curg cele mai multe procese împotriva presei române, la ceace Wekerle i-a rugat să binevoiască să-i înainteze în scris toate *delictele* cu cari se simt atacați, pentru a vedea dacă intervenția guvernului ar avea efect.

La sfârșitul ședinței parlamentare deputații dr. Mihali, dr. Lucaciu și dr. Maniu s'au constătuit vreme de o oră cu Wekerle în camera ministrului președinte.

În această constătuire deputații naționaliști i-au predat în scris *gravaminele împotriva naționalităților* îndeosebi a românilor pe cari guvernul în vreme de câteva zile le ar putea lecu, și cari ar produce nespuse mulțumiri în sinul naționalităților. Ministrul le a răspuns, că va comunica lucrul acesta cu ministrul de justiție și interne, rugându-i pe urmă pe deputați ca în săptămânile viitoare să nu ocupe timpul ședințelor camerei cu interpelări și cu vorbiri lungi în detrimentul sorții proiectului său *monoparagrafic*.

E nostim de tot ministrul președinte. Crede, că o să ne îmbete cu migdale amare făcându-ne ochi dulci pentru a nu-i trage făciunii dela oală!«

Dupăcum se vede din comunicatul de mai sus, deputații noștri pun mare grijă pentru a scăpa de năczuri îndeosebi presa noastră. Ne atinge de aproape și măgulitor această sollicitudine. Ne simțim însă îndemnați a declara, că preferim să fim prizoni și pe viitor, decât să vedem că se desarmează lupta aprigă ce trebuie dusă nu pentru mici concesii și fără mături de natură mai mult personală ori parțială, ci pentru *ușurarea soartei întregului neam*.

Ori cât ne-ar părea bine să fim ușurați de atâtea sarcini și al adăpost de prigoniri sălbătice, conjurăm pe deputați să nu se lase pe povârșul unor târguiești mărunte: credința noastră în izbânda finală a luptei nu-i permis să fie acoperită sub morman de mărunte și uscate fără-mături!

este joasă și în lăturile ei sunt doi lei de marmură, sculptură veche și grosolană, datând dintr'o epocă necunoscută; pereții dela intrare au niște picturi cari samănă mult și ca execuție și ca idee cu zugrăvelile ce se văd pe bisericile de sate din țară, în chipuri naive și reprezentări și mai naive de sfinți torturați, cu deosebire că aici figurează și papi îmbrăcați în alb și cardinali în roșu.

Interiorul bisericii au două șiruri de coloane antice, d'asupra cărora sunt opt afrescuri mari, pictura modernă reprezentând condamnarea și executarea sfântului Stefan și sfântului Laurențiu. Execuție minunată, colorație bună, efecte de lumină și factură picturală reușită, face ca aceste frescuri să fie mult cercetate.

În fund, sub biserica actuală, este vechea biserică peste care s'a construit cea nouă. Coloane scurte susțin plafonul, lapide cu inscripțiuni mortuare găsite în catacombe sunt zidite în pereți și un grilaj elegant de bronz limitează o bună parte din biserică, în care este mormântul papei Piu al IX-lea.

Liniștea este impunătoare, ferestrele mici ale bisericii inferioare culeg o lumină cenușie ce se revarsă peste zidurile albe, peste coloanele albe, peste murmurile cu inscripțiuni după pereți, iar în mijlocul tavanului o candelă arde cu o flacără

ga'benă în fața altarului, puind o notă de evlavie în acest sfânt locaș.

Pașii răsună supărător pe lespezile de marmură ale podelei trezind ecurile răgușite ce stau ascunse în unghiere și tresărind din amorțea în care le ținutește pacea bisericească, răsar puternice și îndrăznește comunicându-i unul altuia cu bucurie sgomotul pașilor mei, spuindu-și-l unul altuia cu glas tare dintr'o parte în alta a zidurilor, făcând să vuiască bisericile. Dar în aier plutește parfumul de sfântă credință a miilor de persoane ce de mai bine de două sute de ani vin în acest locaș ca să și îndrepte glasul și gândul spre Cel-Ētern, și ecurile gureșe zădarnic turbură liniștea căci nu pot să risipească senzația de sfințenie ce domnește aci...

Grilagiul de bronz închide locul cu mormântul papei Piu IX, o cameră largă cât lărgimea bisericii, lucrată toată în mozaic și marmură, în mijlocul căreia, la peretele de față, un sarcofag de marmură albă conține oasele mortului papă. Ferestre înalte filtrează prin geamurile lor colorate o lumină curioasă, variind în sute de culori, umple sala aceasta cu reflexuri bizare; căci o sală de bal pare camera, o sală de bal elegantă și curată, în care padimentul de mozaic alb alunecă sub picioare, pereții lucrați în mozaicuri elegante și fine, tavanul în mozaic, afrescuri pictu-

rile, aur și sief alternează cu embleme, steme, devise, făcute din mozaic. Coloane groase de marmură de Africa leagă între ele grilele de bronz, marmuri verzi și negre acopere soclurile într'o armonie desăvârșită dela cari în sus, pereții dispar sub elegantul și bogatul mozaic.

Uimit privești atâtea lux și bogăție iar sarcofagul papei, simplu și alb, pare mic și sărac în mijlocul eleganței ce-l inconjoară.

...Colo, sub capacul greu de marmură sunt rămășițele ultimului Papă-Rege. În mâna lui Piu IX a ținut evanghelia și sabia, binecuvântarea și moartea, căci mult sânge a curs, mulți frați s'au omorât între ei, în lupta încăpăținată ce guvernul teocratic a dus contra lui Garibaldi, contra regelui Victorio Emanuele, contra Italiei libere.

Puterea spirituală a lui Piu IX domnea peste tot globul, puterea temporală peste Italia, dar vânt de libertate începe să sufle dela Nord, Piemontul și Lombardia se revoltă, gonește pe austriaci, proclamă pe regele Victorio Emanuele, celelalte provincii, Emilia, Liguria, Toscana urmează, toți vor libertatea, în piepturile tuturor bat inimi cari vor Italia a italienilor și Roma, bătrâna și nobila Romă capitală, duc un războiu sfânt contra papei, care închis în Roma, apărat de ziduri groase și de armata franceză nu vrea să cedeze; dar în cartea destinului a fost scris

Cine suferă?

De stomac, de constipație, de lipsă de poftă de mâncare?

Acela să facă experiență cu apa amară naturală **HORGONY** recomandată de mai multe sute de medici. Înainte de dejun dacă se ia o jumătate de pahar din apa amară **HORGONY** după uns până în două ore își face efectul dorit, și revine pofta de mâncare și starea bună generală. — Apa naturală **HORGONY** nu are gust rău și nu provoacă nici un gust neplăcut. Se poate căpăta în toate prăvăliile cu ape minerale, în băcăni și farmacia. La târgulă să se ceară lămurit apa amară naturală **HORGONY**.

Proprietari: **Lozer János, Budapest.**

Atitudinea croaților. Intre deputații coaliției croate circulase ieri o știre interesantă. »Obzor« ziarul rezoluționiștilor din Agram le propusese să suspende obstrucția împotriva proiectului de un articol, căci ar fi rușinea și »blamagiul« cel mai mare pentru guvernul unguresc dacă proiectul acesta montat împotriva croaților, ar trece fără piedeci prin cameră sau chiar dizidenții unguri îi vor face obstrucție.

Și dacă nu se va realiza, totuși ideea asta *ben trovato*.

Cultura.

De Teodor Filipescu.

I.

Intre românii din Ungaria se află peste 60 proc. de analfabeți, adică persoane cari nu știu ceti și scrie. Urmările acestei stări triste le cunoaștem bine și ne plângem într'una prin ziare de dezastre pe toate direcțiunile. Toți întrebăm cum să susținem mai departe școlile noastre românești, ne plângem că »Astra«, »Societatea pentru fond de teatru« și celelalte instituțiuni culturale ale noastre nu mai vegetează, că dl Bărsan cu trupa sa teatrală nu e sprijinit de popor, că n'avem o clasă de mijloc etc. etc. Pretutindeni desperăm cu drept, că ne întrec neamurile conlocuitoare străine.

La aceste vaiete naționale nu putem altfel decât să răspundem: »Dacă-ți vei ajuta singur, și Dzeu te va ajuta«. A sta tot cu mâinile în sân, și a trata chestia vitală ad catedra (cum numai românii o fac), înseamnă a fi și mai departe umilit și iobagiu. »Acei cari au urechi, să audă!«

Să vedem cum fac celelalte popoare, când e vorba de chestia sus amintită.

Sârbii din Bosnia-Herțegovina d. e., cari scăpaseră de jugul turcesc abia înainte cu 29 ani, ne-au întrecut. Un mănunchiu de tineri inteligenți s'au pus înainte cu 5 ani pe lucru și au fondat o societate sârbească culturală numită »Prosvjeta« (cultura) cu centrul în Sarajevo, a cărei despărțăminte sunt răspândite în toate locurile din Bosnia Herțegovina. Această societate e constituită pe statute aprobate de guvernul țării.

Activitatea acestei societăți n'a rămas academică, dupăcum e activitatea »Astrei«, ci a realizat în scurt timp (în 5 ani) un rezultat, cu care s'ar putea mândri și națiunile cele mai mari. După sârbi au pornit și catolicii (croaii) din Bosnia-Herțegovina, înființând înainte cu 4 ani societatea lor »Napredak« (progresul). Ambele societăți au ca membri: binefăcători, fondatori, membri

ca ultima zi de domnie papală, 20 Septembrie 1874 să se scrie cu sângele eroilor cari au spart zidul la Porta Pia, cucerind Roma.

Prizonier voluntar în Vatican, Piu IX n'a mai ieșit din palatele sale decât purtat pe umerii cardinalilor îmbrăcați în roșu, Suveran-Pontif mort, cus în pompă să doarmă somnul de veci în luxoasa și eleganta tombă din basilica San Lorenzo fuori delle mura.

Magnificența tombelor papale, cu mozaicurile scumpe de aur și sifel, cu marmuri bogate, cu sarcofagul alb, contrastează viu cu lapidele ce sunt cimentate în pereți, simple pietre scoase din catacombe, modeste inscripțiuni ale primilor creștini, pe cari nu se citește decât numele mortului, și vorbele »în pace«.

Candela dela altar lucește trist în semi-întunericul vechei biserici, ecourile se trezesc la fiecare pas și turbură liniștea sfântului locaș... pașii se răresc... piciorul se pune ușor pe marmuri... sst... tăcere... colo doarme un papă... și mă aflu în casa Domnului...

Roma, 10 Noembrie 1907.

ordinari și membri ajutători. Scopul acestor societăți e, a ajuta pe școlari cu stipendii, a plăsa băieți la meserii și comerț, a ajuta școlile confesionale, a organiza cursuri de analfabeți, și a ajuta însoțirile agricole.

Societatea sârbească »Prosvjeta« are pe anul școlar 1907—1908 în buget cheltuieli 55.000 cor., din aceste 33.000 cor. pentru stipendii, 2.000 cor. pentru ajutorul școlilor, * 2.000 cor. pentru organizarea cursurilor de analfabeți, 3.000 coroane pentru plasarea băieților în meserii și comerț, 2.000 cor. pentru ajutorul însoțirilor agricole, 4.500 cor. pentru edițiunea organului societății »Prosvjeta« (foie, care apare odată pe lună) etc. etc. Dacă luăm în considerare, că în Bosnia-Herțegovina sârbii numără numai 800.000 de suflete, că acești sârbi sunt țărani fără pământ, ca și țărani din România, și totuși societatea »Prosvjeta« numără 4.000 de membri, atunci trebuie să învidiem pe acești sârbi de rezultatul obținut, de conștiința lor națională.

Societatea catolicilor din această țară »Napredak« are în bugetul său pe anul școlar 1907/8 pentru stipendii 20.000 cor., pentru ajutorul băieților cari se plasează la meserii și în comerț 8.000 cor. etc. etc. Numărul catolicilor în această țară e abia 350.000 de suflete, toți săraci și lipiți pământului, și d'aceea apare rezultatul societății lor de tot strălucitor.

Înainte cu 5 ani, când s'a fondat »Prosvjeta« am trimis traducerea statutelor acestei societăți sârbești dlui dr. Diaconovici la Sibiu, cu rugarea să fondeze pentru românii din Ungaria o asemenea societate. Dl doctor nu m'a învrednicit d'atunci nici de un răspuns! Pe timpul sărbătorilor inaugurării muzeului etnografic în Sibiu, am predat neobositului patriot dlui V. Tordășianu traducerea statutelor societății »Napredak«, — care societate pe atunci ajuta numai pe băieți, cari intră ca învățăcei la meserii și în comerț, — și am rugat să fondeze pentru românii din Ungaria o asemenea societate. Durere, până acum a rămas și acest proiect vorbă goală, după obiceiul vechiu românesc.

Mă simt obligat acuma să arăt importanța unei societăți, care se ocupă cu plasarea învățăcelilor. Sârbii din Ungaria, Croația și Slavonia, au deja de 10 ani o astfel de societate sub nume de »Privrednik« (agonisitorul) cu sediul în Zagreb. În acești 10 ani »Privrednik« a plasat în 60 meserii diferite peste 5000 de băieți sănătoși, și cea mai mare parte copii dela părinți săraci din țările amintite și din Bosnia-Herțegovina. Din acești băieți au sfârșit deja meseria 2400 inși și se află acuma ca calfe, iar 200 sunt deja măiestri de sine.

Ce s'ar fi ales din acei 5000 de băieți, dacă nu ar fi avut sârbi societatea »Privrednik«, și dacă nu ar fi recunoscut importanța libertății economice, că bogăția poporului e fundamentul cel mai tare pentru lucrarea națională? Majoritatea din acei băieți ar trăi acuma în sărăcie, ar degenera fizicește și intelectualicește în urma luptei pentru existență. Așa însă sunt deja 200 stăpâni liberi și 2400 calfe, cari își agonisesc o existență cinstită și cari nu se luptă cum s'ar fi luptat de ar fi rămas acasă în sărăcie. Ei trăiesc acuma ca membri vrednici a societății sârbești și nu sunt nimenui de povară.

Dar cum stăm noi români? Vai și amar! Noi numărăm în Ungaria 3½ milioane de suflete, și nu am plăsat până acuma nici 200 de învățăcei la meserii și în comerț. În schimb trăiesc între români mai multe zeci de mii de străini de meseriași și comercianți! E păcat să stăm și mai departe cu mâinile încrucișate, când toate prăvăliile și meseriile sunt în mâinile străine, când mâne poimâne nu vom mai găsi pâine, ca să ne săturăm. Noi am trebui să trimitem sute de băieți la meserii și în comerț. Aceasta se poate însă numai prin o societate pe statute, care dispune de mijloace și care e răspândită în întreagă

* Aici trebuie notat că »Inaltul consiliu bisericesc și de cult sârbesc« din Sarajevo, care e analog congresului nostru bisericesc, a înființat un fond separat pentru ajutorul școlilor naționale, care crește peste așteptare. Ce au făcut românii în chestia susținerii școlilor până acuma?

Ungaria. Și de aceea e de regretat că dl Victor Tordășianu întârzie cu fondarea unei astfel de societăți, cu toatăcă nu era de mult vorbă despre aceasta în coloanele »Tribunei« și în »Foaia Poporului«.

Că românii nu și dau bucuroși copiii la meserii, sunt numai vorbe goale. Nici sârbii nu fac altfel. Tot depinde de preoți, învățători și inteligența română, care e datoare să povățuiască poporul nostru a și da copiii la meserie și a le pregăti după puțință și ceva zestre, cheltuiala de drum etc. Mulți vor zice, că românii n'au de unde să iee bani pentru aceste cheltuieli, cum zic și țărani sârbi. Atunci trebuie răspuns: când moare un copil în casă, cât costă îngropăciunea și pomeara, cu care s'a sfârșit totul? Când se trimite un băiat bun în lume la meserii sau în comerț, acesta ajunge după scurtă vreme în stare, să și poată ajuta părinții cu mai mult, decât au cheltuit părinții pentru el, fără să vorbim de ajutorul adus fraților și surorilor mai tinere, prin aceea că băiatul a părăsit casa. Acolo unde se va afla numai un român diligent, cinstit, tenace și pricepător mișcarea aceasta economică va porni bine și va aduce în scurt timp roade neamului nostru.

Chestia importantă amintită sus e și analfabetismul. Acest rău îl simțim toți și îl va simți și societatea amintită culturală, care trebuie numai decât fondată.

Din România.

Sosirea Suveranilor. MM. LL. Regele și Regina și AA. LL. RR. Prințesa Maria și Prințesa Elisabeta au sosit Marți seara în capitală cu un tren special.

Suveranii au fost întâmpinați la gară de AA. LL. RR. Prințipe Ferdinand și Prințipele Carol.

Dl președinte al consiliului Dim. Sturdza și d-nii miniștri Emil Costinescu, Sp. Haret, Ion Brătianu, V. Morțun, Toma Stelian și general Averescu.

I. P. S. S. Mitropolitul Primat și domnii Ion Kalinderu, Vintilă Brătianu, primarul capitalei, Emil Petrescu și I. Niculescu-Dorobanțu, prefectii capitalei și județului Ilfov, general dr. Teodori, general Wartiadi, general Robescu, general Mavrocordat, general Georgiu, comandantul pieței, aghiotanții regali și princieri.

O companie din reg. Ilfov Nr. 21, cu drapel și muzică, a dat onorurile.

Imediat după scoborirea din vagon, M. S. Regele a trecut în revistă compania de onoare.

Majestatea Sa arăta foarte bine la figură, era vesel și nu părea de loc obosit de călătoria ce făcuse.

M. S. Regina purta o toaletă de mare doliu, după urma încetării din viața a Augustului Său frate Prințipele de Wied.

În salonul de recepție Majestatea Lor și Altețele Lor Regale s'au întreținut mai mult timp cu persoanele prezente.

Suveranii s'au întreținut îndeosebi cu dl președinte al consiliului, cu I. P. S. S. Mitropolitul Primat, cu domnii miniștrii Brătianu și Costinescu, de a cărui sănătate s'au interesat foarte mult în urma accidentului de automobil.

M. S. Regele și M. S. Regina au întrebat pe dl ministru de finanțe dacă poate mișca bine piciorul și dacă nu mai suferă dureri.

Dl Costinescu a răspuns că nu mai suferă nici o durere și că umblă cu ușurință, sprijinindu-se puțin pe baston.

Dela gară, Majestatea Lor au plecat în trăsură închisă la Palat, escortați de divizionul de jandarmi călări.

Deși era timp ploios și ceață deasă, pe tot parcursul dela gară și în fața Palatului staționa multă lume, care a salutat cu adânc respect pe Suverani.

Deschiderea corpurilor legiuitoare. Corpurile Legiuitoare au fost deschise în ziua de 15 Noembrie curent.

Cel dintâi atelier de pietre monumentale aranjat cu putere electrică.

Gerstenbrein Tamás măestru de monumente și pietre de cimitir.

Fabricație proprie din marmoră, granit, seynit, labrador etc., din pietre de mormânt magazina se află în Kolozsvár, Ferencz József-ut 25.

Cancelaria și magazinul central: **Kolozsvár, Dézsma-u. nr. 21.** Telefon 662.

Filiale: Nagyvárad, Nagyzeben, Déva și Bánpatok.

La orele 11 de dimineața s'a celebrat un Te-Deum la Mitropolie, în prezența: D-lor senatori și deputați; d-lor miniștri; Inaltei Curți de casațiune; Inaltei Curți de conturi; Curților, tribunalelor, corpului profesoral, autorităților administrative, milițarilor, consiliului comunal și Camerei de comerț.

La orele 11 jumătate înaltele Corpuri și autorități s'au întrunit în sala ședințelor adunării și au ocupat: Inaltele Curți de casațiune și de conturi tribuna a doua, în dreapta tribunei diplomatice; Curțile, tribunalele, corpul profesoral autoritățile administrative, comunale și Camera de comerț, tribuna oficială. D-nii senatori au ocupat întâiește băncile ale Adunării din dreapta Tronului, d-nii deputați băncile din fața Tronului.

Pornirea cortegiului regal dela Palat s'a anunțat prin 101 tunuri.

La orele 12, Maiestatea Sa Regele, însoțit de Alteța Sa Regală Principele Moștenitor, este primit la scară de către d-nii miniștri și de către birourile Corpurilor legiuitoare.

Maiestatea Sa Regele a intrat în sala ședințelor Adunării precedat de adjutanții Maiestății Sale, și s'a urcat pe Tron, înconjurat de d-nii miniștri și de Curtea Regală.

Maiestatea Sa Regele, după citirea Mesagiului de deschidere, părăsește sala Adunării și Corpurile legiuitoare proced îndată la începerea lucrărilor.

D-nii senatori trec la localul Senatului.

*

Casa rurală. În cursul ultimelor consilii de miniștri cari s'au ținut săptămâna trecută, guvernul a stabilit redactarea definitivă a diferitelor proiecte de legi cari au fost discutate în fața comisiunii parlamentare.

În ceea ce privește Casa rurală s'a hotărât ca această instituție, după cum era prevăzut în proiectul primitiv, — să fie o instituție de stat, iar nu mixtă; s'a mai hotărât să fie despărțită de instituția Băncilor populare și a Creditului agricol.

S'a menținut dispoziția ca instituția Casei rurale să poată cumpăra moșii, când se vor găsi prilejuri avantajoase, și să le vândă mai târziu la țărani, când aceștia vor face cerere.

După alegeri.

Cât de greu e a capacitate poporul nostru din Agrișiu, dovedește alegerea de deputat chiar din ciclul acesta, când noi preoții și învățătorii după o oboseală de câteva zile umblând din casă în casă pe la alegători, abia am putut duce la vot pentru candidatul național ceva mai bine de jumătate din alegători.

A fost între alegătorii noștri și de aceia, cari nu s'au rușinat a ne cere să le dăm de o pereche de cisme ori barem de drum să aibă ce mânca și bea în ziua alegerii.

Această împrejurare nu are să ne pună în uimire, căci poporul nostru în trecut așa a fost obișnuit.

Agrișenii noștri chiar și la alegerea trecută erau de credința, că noi preoții și învățătorii am primit sute dela candidatul național și că lor nu voim să le dăm nimic.

Dela această credință a lor n'am fost în stare să-i combatem, nu, căci a fost mai de crezut minciuna de care ne-a învinuit partida contrară decât mărturisirea noastră sinceră.

Acum ca totuș să facem ceva pentru iubitul nostru candidat și ca să spălăm încâtva rușinea de pe satul nostru eu și părintele Motorca am promis alegătorilor noștri că le vom duce noi de băut din al nostru ceea ce am și făcut.

Cumpenind aceste stimați gălșeni cred că nu vă veți mira dacă activitatea noastră dela alegerea de membrii la congregație n'a fost încoronată cu succesul de care v'ați putut bucura d'voastră.

Conștiința națională în poporul nostru din Agrișiu acum e în desvoltare și desvoltarea merge încet și cu anevoie. De aceea stimată Boariu e bine ca omul înainte de a scrie ceva să fie

orientat ori să cerce a se informa corect despre lucruri și cauze, ca nu cumva atâcând pe nedreptul pe cineva în urmă să simțеști mustrare de suflet. Eu cred stimată Boariu că pe d-ta după cetirea celor de mai jos, te va muștra conștiința, că ai atâcat preoțimea fără nici o bază.

Zici stimată Boariu că-ți place să cinstești preoțimea și că-ți iai pălăria din cap când vorbești cu preot, această afirmare a d-tale eu unul nu ți-o cred, căci fapta d-tale dovedește chiar contrarul. D-ta acuzi preotul v. d. îl necinstești și aceeași o faci fără motiv.

Eu îți dovedesc d-tale chiar cu acel domn proprietar din Agrișiu Ion Frațila (am publicat deja o declarație! Red.), — despre care susțini că a votat cu lista curată națională ceea ce nu e adevărat, — că eu am votat cu lista curată națională de aceea las din jos să urmeze declarațiunea lui Ion Frațila.

Că am votat cu lista curată națională o pot dovedi chiar și cu părintele din Gașca T. Terebenț, care mi-a scris ședula pe o hârtie albă liniată, ruptă din notisul părintelui Romul Motorca.

Spre convingerea d-tale întrebă pe părintele Terebenț, căruia doară îi vei crede. Că pe preoții din Agrișiu nu i ai văzut în localul de alegere numai până ce și-au dat votul, afirmarea aceasta a d-tale nu e adevărată, căci eu până după scrutinare nu m'am depărtat de acolo. Am fost chiar oaspele dlui notar Marinovicu, care convingându-se dela dl Frațila că nu am votat cu el a cerut — se înțelege că în glumă — să-i dau înapoi curechiul ce l-am mâncat la dsa în ziua alegerii.

Că notarul a zis către un jidov că »ez a mi emberünk« despre unul din preoții din Agrișiu, aceasta s'a putut întâmpla, căci gura nimăru n'o putem astupa, dar dacă a zis-o despre mine atunci faptul a dovedit chiar contrarul, că adevărat n'am fost omul lor.

Ce privește purtarea dlui fost notar Gregus am de observat, că dl Gregus deși a fost amovut din postul său de notar, totuși noi îl cinștim, căci până astăzi se poartă cinștit cu toți și e un om de omenie și de caracter. Că nu cu intențiuni rele de a și bate joc de deputatul nostru a cântat »Csicsoni etc«. Aceasta o dovedește împrejurarea, ca și la alegerea de membri a votat cu d-nii: Marinovicu, Groșorean și dr. St. C. Pop, deci chiar cu asemenea ședula a votat, cu de care a votat și dl Frațila, despre care afirm că a votat cu ședula curată națională.

Amenințarea d-tale stim. Boariu — că la alegerea viitoare pe noi preoții din Agrișiu nu ne veți realege, defel nu mă supără, căci ambiții deșerte n'am avut în vieța mea.

De 9 ani sunt membru la congregație și mai având 3, vor fi 12 și dacă nu mă veți realege, trebuie să mă odihnesc pe lauri, ce i-am câștigat în cei 12 ani. Recunosc, că ispravă mare n'am făcut și nici că voiu putea face, dar nu numai eu, ci nici alții mai competenți ca mine, căci glasul nostru al românilor înaintea cinstitei varmeghiei, a fost și este glasul celui ce strigă în pustie.

Eu cred, stimată Boariu, că în urmarea celor descoperite de mine îți vei bate pieptul și vei zice ca vameșul din sf. evangelle: »Doamne îndurat fi mie păcătosului, că am vorbit de rău pe preoții noștri«. Eu din parte-mi te iert și și ofența aceasta la adresa preoților, nu ți-o socotesc d-tale, căci știu că nu d-ta ești factorul, ci altul. Cu toate acestea însă nu pot să nu-ți fac o mică observare la aluziunea — din corespondența semnată de d-ta — că un domn preot din Măderat s'ar fi exprimat, »că prostul e sfredelul dracului«. D-ta stimată Boariu nu ți-ai dat seamă, că prin subscrierea corespondenței ai întărit aserțiunea părintelui, căci te-ai dat de unealtă, de sfredel în mâna dracului împieștat din Gașca. Te sfătuesc deci, ca în viitor să te păzești de lucruri de aceste, cari numai cinste nu-ți fac.

Acum mă adresez autorului intelectual al corespondenței — căci n'o pot atribui subsemnatului, adevărat stimatului Boariu — și îi zic: publicări de soiul acesta nu cred să folosească

cauzei naționale, ci mai mult strică, disgustă și înstrăinează preoțimea a lucra în cauze naționale. Morală nu se dă atâcând pe nedreptul. Făcând tu totul, nu rămâne altuia nimic de făcut. Atribuindu-ți ție tot meritul pe cei slabi ori mai puțin capaci de luptă, îi descurajezi și îi faci ca în viitor nimic să nu mai lucre. Înălțându-te pe tine, nesocotești pe altul. Adă-ți aminte, că »tot ce se înalță, se va umili«.

Agrișiu, la 21 Nov. st. n. 1907.

George Papp, preot.

De prin Bihor.

II.

În ce privește învățătorimea noastră, nu pot trece cu vederea pe învăț. gr.-cat. din Bihor, aparținătorii diecezei gr.-cat. de Oradea-mare cari atât în trecut cât și în prezente sunt cu totulul deși uitării și nu se întrepun la Ven. Consistor, ca și dânsii să aibă o »Reuniune învățătorescă diecezană«. Unde s domni »dascăli« cari se numesc profesori dela școalele elementare dela Oradea Beiuș. Ba am înțeles, că unii sunt înscrși la reuniunea învățătorilor maghiari din Bihor. Cu astfel de dascăli înaintarea neamului românesc nu va înflori.

În Bihor zace tăcerea îndelungată, tăcerea peștelui. Oare când să sune și pentru »dascălii« noștri ora a 12-a?

De reuniunea învățătorescă diecezană nici o mișcare nu-i, de când am celit apelul al II-lea adresat clerului la 22 Martie 1904, din partea clarisismului dn profer de limba română în Arad, George Popp unde într'atele la punctul zece, zice:

»Reuniunea învățătorilor să se generalizeze în toată dieceza sub conducerea direcțiunei preparandiale. Iară pentru ridicarea nivelului învățământului popular ar fi de dorit a se trimită 2—3 teologi absoluți, apți pentru frecventarea pedagogiei superioare din Budă, unde se califică profesorii pentru preparandiile de stat.

Intru toate aceste cu atât mai vartos ar corespunde — că de prezente și preparandia reg. gr. cat. română de Oradea-mare, s'a restaurat și e sub un acoperământ cu școalele elementare de praxă, iar direcțiunea e complinită prin un bărbat binemeritat pe terenul literaturii de Ioan Butean, pe care învățătorimea noastră, cred că l va ruga ca să conlucre ca și dascălii orădani să se bucure de o reuniune învățătorescă diecezană precum se bucură și ceilalți dascăli din diecezele surori.

Dumnezeu sfântul să ajute.

Un călător

Din lupta națională a altor popoare.

Guvernul Prusiei a hotărât să propuie camerei prusiene o nouă lege despre dreptul de asociere și întrunire. Proiectul prevede un punct care prin intoleranța lui face o rușine pentru Germania. În punctul acesta se hotărăște că toate discuțiile adunărilor nu se vor putea ținea decât în limba germană.

Proiectul acesta a produs, firește, indignarea cea mai mare între polonii din Prusia. Polonii locuitori în Berlin s'au adunat într'o întrunire publică pentru a protesta împotriva acestei barbarii.

Dată fiind marea însemnare a luptelor naționale de pretutindeni dăm rezumatul adunării.

La întrunire s'a vorbit cu cea mai mare indignare și cu o patimă neasemănată despre noul proiect.

Un orator a spus că-i într'adevăr bestială. Iată un pasaj caracteristic din discursul unui orator:

Până și un porc poate grohăi cum vrea, vița poate mugii, pasărea poate ciripi, numai polonilor ei vor să oprească de a vorbi așa cum i-a făcut Dumnezeu. Un câine își poate avea coliba pe pământul polon, dar țăraniul polon nu. Guvernul nu-și va realiza scopul, ea nu ne va zdrobi limba căci o vom cultiva și mai mult în familie și în societăți. Odată și odată va veni ziua, când polonii se vor răsbuna amarnic, asupra prusienilor și când dreptatea lui Dumnezeu va triumfa asupra bestialității germane. (Aplauze furtunoase.)

Un alt orator spune că guvernul își creiază singur iridenismul polon. Nici odată într-o adunare de poloni nu se va vorbi nemțește. Dacă prințul avea simțiri sexuale anormale, va fi privit în vecie în istorie de un om cu simțire morală și etică anormală.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 28 Noemvrie n. 1907.

— **Darea de seamă a deputatului Polyt.** Am comunicat și noi un scurt rezumat despre darea de seamă a deputatului Polyt ținută înaintea alegătorilor săi din Chichinda. Dupăcum se comunică acum din Chichinda, darea de seamă a deputatului Polyt a fost prilejul unor manifestări calde de simpatie din partea alegătorilor față de vrednicul deputat sârb. Polyt a fost primit la gară de un comitet de o sută și a intrat în oraș între salve de treacuri și aclamat de o mulțime mare de popor. După adunare, seara s'a dat un banchet de 300 tacâmuri în onoarea deputatului.

— **Politică mare, nu glumă.** Dl dr. E. Babeș a intrerupt seria sa de articoli privitori la »impăcare« și publică acum în »Telegraful Român« dela 28 c. un al *doilea* articol contra prietenilor noștri slavi. Spune multe lucruri adevărate despre egoismul bisericănilor sârbi, este însă mai presus de orice discuție că nu era momentul oportun a se porni luptă pe acest teren și este să faci (vrând nevrând) treburile guvernului când scrii într'un ziar român următoarele:

»In ochii marelui politici naționale însă — aceste chestii sunt »lapalii« — bune numai să turbure prietenia cu frații noștri sârbi, parcă n'am mai avea alte năcazuri. Continuăm deci prietenia de valoare problematică și ne înhăimăm la carul exploatatorilor noștri seculari! Nu considerăm faptul, că singur guvernul ungar și judecătorii ungare sunt forurile de unde putem aștepta sanarea relelor și prin ajutorul cărora putem smulge averile noastre confiscate din mâinile lacome ale prefinilor noștri slavi, cari ne amenință mult mai mult interesele, ba chiar naționalitatea neamului nostru, decât acele legi de pe hârtie, prin cari se decretează învătarea limbei maghiare«.

Va să zică asta e: procesele ce poartă dl Babeș?! Ne-am lămurit!

— **Un director de liceu antiromân.** Director al liceului catolic din Brașov Buslig Jozsef a trimis către părinții tuturor elevilor gr-catolici dela liceu o declarație cu rugarea se o iscălească. Textul declarației spune că părinții să se învoiască de bunăvoie ca copiii lor să urmeze religia rom-catolică împreună cu ceilalți elevi romano-catolici. Dl Moise Brumboiu însărcinat cu catechizarea elevilor acestora, protestează cu tot dreptul în »Gazeta Trans«. împotriva acestei încercări de maghiarizare prin catolicizare a șovinistului director.

— **Comitetul societății pentru fond de teatru român** a votat în ședința sa de Marți dlui dr. Tiberiu Brediceanu o sumă de 700 coroane pentru tipărirea celor 40 de melodii (cântece și jocuri naționale) armonizate și aranjate pe note de d-sa.

— **Pictorul Smigelschi distins.** Comisiunea regnicolară a artelor frumoase, — scrie »Tel. Rom.« — a hotărât Sâmbătă ca juriu competent, asupra acordării premiilor romane (romai müvé-

szeti dij-prix de Roma) fondate de episcopul Frankói Vilmos, pentru promovarea artelor monumentale bisericesti în țară — fiind împreunate premiile cu un studiu mai aprofundat la fața locului, a monumentelor artistice din Roma — de aici numele: premii romane. Problema actuală a concursului pentru premiul de pictură a fost pregătirea schișelor pentru frescurile ce se intenționează a se executa — tot din munificența episcopului Frankói, în capela colegiului Rákoczyan din Buda. După o examinare minuțioasă a operatelor celor unsprezece competenți — expuse în muzeul artelor — membrii comisiunii nu au aflat nici una corăspunzătoare și deamă de executat.

A aflat însă cele mai mari aptitudini artistice în operele dlui Octavian Smigelschi, care deși n'a rezolvat problema pusă la concurs, ci a trimes numai niște reproducții fotografice, după picturile sale dela catedrala din Sibiu și Blaj. comisiunea, la propunerea referentului dr. Térey, directorul muzeului artelor, a hotărât ca să l' provoace pe dl Smigelschi la rezolvirea problemei artistice, pentru că în operele sale vede o garanță că le va putea executa. Pentru premiul de sculptură — fiind concursul de față fără rezultat — se va escrie concurs nou.

— **Limba de regiment ungurească?** »Reichspost« scrie că pe baza informațiilor sale luate din cercurile politice cele mai înalte că între concesiile militare ce vor dobândi ungurii în viitor va fi și limba ungurească pentru limba de instrucție la toate regimentele ungurești.

În ședința de ieri a Reichsratului deputatul Kramar a vorbit împotriva acestui nou trafic pe socoteala noastră. Nici un guvern austriac, zise Kramar, nu va primi gheșeful acesta, de a primi compromisul cu prețul concesiilor militare către unguri. Ar fi prea din cale afară ca și armata să fie întrebuințată ca mijloc de maghiarizare a bietelor naționalități din Ungaria. Oratorul ține de sigur la limba de regimente, dar trebuie să protestăm ca limba ungurească să se impue în regimentele nemaghiare.

— **Sat — fără copii!** Ziarele maghiare aduc știrea, că în Nagyvarsány din comitatul Baranya poporul a abandonat chiar și sistemul de un copil, așa că de doi ani n'a mai fost caz de naștere în sat, deși sunt acolo 2500 locuitori. În tot satul nu sunt decât 18 copii.

— **Moartea protopretorului din Radna.** Ieri, a decedat în Radna protopretorul de acolo dr. Lengyel Sándor. Decedatul suferia de o vreme îndelungată de o boală incurabilă.

Aspiranții la moștenire, iviți încă înainte de ce închise ochii, îl petrece cu adâncă jale la groapă. În Radna el nu lasă amintiri tocmai rele după dânsul.

— **Primarul Romei jidan.** În ziua de 25 l. c. a fost ales primar al cetății externe în ședința papală evreul Ernesto Nathan. Se zice că papa are de gând să protesteze contra acestei batjocuri.

— **Palaturile Eleonorei Duse.** Renumita tragediană, Eleonora Duse, care s'a întors de curând din turneul făcut în America, cu mari sume de bani, vrea să plaseze tot capitalul în imobile. A cumpărat la Florența palatul Capponi cu suma de 600 de mii de lei, care datează din anul 1520 și este opera arhitectului Vicci de Lorenzo. Eleonora Duse mai este proprietară și peste un palat la Veneția, patria sa natală.

— **Românii în străinătate.** Dintre 200 de elevi cari au luat parte la concursul pentru clasa maestrului Berthelie del conservatorului din Paris, singurul care a fost admis a fost tinărul nostru conațional, distinsul violinist Socrate Barozzi din România.

— **Tribunal internațional în chestia naționalităților.** »Viitorul« din București scrie:

Deputații slovaci, Zagerac și Hodja, au plecat la Viena. Cel dintâi s'a înțeles cu deputații croați, iar celalalt cu toți deputații slavi din toate partidele, pentru a aduce în fața opiniei publice din Europa chestiunea naționalităților nemaghiare.

Este vorba de a organiza un tribunal european, compus din cele mai distinse personalități poli-

tice și literare din Europa, sub prezidenția de onoare alui Björnsterne Björnson, care să apere interesele croaților, românilor și slovacilor încontra persecuțiunii ungurilor.

— **Viața românească din Basarabia.** Iată ce scrie »Viitorul« din București: Cât de mult a pătruns dorul de cultură națională în Basarabia, se poate vedea și din faptul că se simte trebuință până și la sate de literatura și muzica moldovenească. Prin Basarabia de-sud țărani și acum așteaptă sosirea »Gazetului moldovenesc«, care ar pentru ei hrana sufletească cea mai trebuincioasă și nu se pot împacă cu ideea că foaia lor iubită să poată dispăre într'o bună zi. Nevoia culturală a pătruns și între învățători, din mijlocul cărora se proiectează editarea unei reviste culturale moldovenești și va pare ciudat, că între propagatori sunt chiar ruși. Dar lucrul este explicabil: Majoritatea elevilor lor sunt moldoveni și rușii au de învins în răspândirea instrucției o dublă greutate. Prin unele sate se organizează de către învățători serbări cu coruri moldovenești după modelul primei serbări date în Chișineu prin Noembrie trecut, iar într'un sat din preajma Chișineului se proiectează înființarea unui teatru sătesc. Piese de Alexandri sau de alți autori vor fi studiate de învățător cu elevii, cari vor forma și coruri cari au asupra poporului o mare influență. Toate aceste începuturi frumoase, au desigur nevoie de o cât mai caldă încurajare din partea iubitorilor de cultură populară și lor le incumbă și greul rol de a da curentului o direcțiune sănătoasă și potrivită cu firea poporului.

— **Franța se despopează!** Strigătul acesta deunăzi a umplut din nou de spaimă înoită și mărită toată Franța. Monitorul oficial francez publică rezultatele mișcării populației din Franța pe anul 1906. Din datele acestea reiese că numărul nașterilor urmează înainte de-a descrește, o pierdere care să compensează prea puțin și numai în mod iluzoriu prin micșorarea neînsemnată a mortalității. Iată cifrele respective, numărul nașterilor: 806.847 în vremea mijlocia dintre 1896—1905 a fost de 839.843. În anii de după războiul franco-german dela 1870—71 ea eră încă de 960.000. Cifra natalității anului trecut este cea mai mică ce s'a constatat de un secol încoace!

În acelaș timp, celelalte state au un spor necentenit și foarte însemnat. Germania, vechea rivală a Franței sporește fiecare an aproape cu 900.000 de suflete și a avut în anul 1905 1.987.153 de nașteri. Anglia și Austro Ungaria sporesc anual cu câte o jumătate de milion de suflete.

Numărul deceselor în Franța a avut în schimb o ușoară descreștere: 780.196 față de 783.379 mijlocia celor din urmă 10 ani precedenți.

Nupțialitatea a crescut în schimb, fapt care trebuie să fie și mai îmbucurător. S'au înregistrat 306.487 de căsătorii în loc 295.924, deci un plus de peste 10.000. Numărul divorțurilor însă a crescut la 10.573, cu 2.468 mai mult față cu proporția anterioară.

— **Zacconi despre artă.** Cu prilejul unui prânz oferit de dl Vasile Morțun, ministrul lucrărilor publice, în saloanele restaurantului Capșa din București eminentului artist Ermete Zacconi s'a discutat și artă, cum nici nu se putea altcum. Cu prilejul acesta, scrie »L'indépendance Roumaine«, Zacconi a dovedit că nu este numai un mare talent dramatic, dar și un om de mare erudițiune, având idei personale și foarte juste despre concepția artei, cât și despre izvorul producțiunii și mijloacele de a comunica arta dramatică. El a arătat și cari sunt ideile cari ne călăuzesc în alegerea bucăților ce interpretează, cum și acele pe cari le are asupra școalelor de declamație. Pentru Zacconi teatrul nu-i un loc de petrecere, ci o școală de moralizare.

O vedere care face onoare marelui artist și-i mărește valoarea.

— **Lăsământul patriarhului Brankovici.** Se anunță din Esseg: Judecătoria cercuală de aici, a terminat ieri inventarierea lăsământului patriarhului Brankovici. Expertura judecătorească evaluiază lăsământul la 1,098.000 cor. Jumătate din această avere o moștenește ginerele decedatului patriarh Maximovici Milan din Esseg, cealaltă jumătate îi revine fondurilor mitropoliei din Carloveț.

Necrolog. Primum trista știre despre încetarea din viață a veteranului Alexandru Șterca Suluțiu de Cărpeneș, jude reg. în pensiuine, întâm-

plată la 10/23 Noemvrie 1907, la ora 11 din noapte în etate de 78 ani.

Inmormântarea s'a făcut la 13/26 Noemvrie 1907 la 1 ora după amiază în cimiteriul gr. cat. din Halmagiu. Fie-i țărina și memoria eternă! Halmagiu la 24 Noemvrie 1907.

Pe defunctul îl deplâng: Văd. Amalia Șuluțiu s. Balint ca soție. Văd. Emilia m. Pulici, Ida m. Brunowszky, Maria, Iulia și Victoria fiice. Pavel Brunowszky ginere. Lucreția Puticiu m. Leuca, Andreiu Puticiu, Alexandru Puticiu, Valeria Puticiu m. dr. Ioan Robu, Gavril Puticiu, nepoți și nepoate. Ican Kádár, Eduard Nemeș, Ludovic Veres, Agnis Balint, Iulia Balint, văd. Sofia Balint, văd. Varvara Balint cumnați și cumnate.

Trimitem celor întristați condolențe.

Moștenitorul de tron supărat. În cercurile politice din Viena face mare senzație un incident întâmplat ieri la serbarea Radetzky. Se știe că la această serbare guvernul a fost reprezentat prin mai mulți membri, dar ministrul președinte, desigur reținut, nu a luat parte. Moștenitorul de tron a observat însă aceasta absență și cu prilejul cerclului apropiindu-se de ministrul de culte a zis:

— Te rog spune-i ministrului președinte că azi locul său trebuia să fie aici!

Cu asta s'a îndepărtat și n'a mai schimbat nici un cuvânt cu ceilalți miniștri. Cu atât mai cald și ostentativ s'a întreținut însă în tot restul cerclului cu primarul Lueger. După serbare, Lueger a ținut un discurs comemorativ, scoțând în relief figura marelui general, a cărui memorie este atât de perhorescată de unguri. Natural, este mare supărare în presa ungurească, care însă se mângâie că Lueger a amenințat nu numai Ungaria ci și Italia.

— **Mulțămîta publică.** Subscrisa în numele meu și al copiilor rămași orfani, ne fimem de sfântă datorință a aduce cea mai ferbinte mulțămîta onoratei direcțiuni și on. oficianți dela institutul de credit și economii »Someșana« din Deș precum și tuturor cari din incidentul morții regretatului nostru soț și tată Dumitru Rebrîșorean, ni-au întins mâna de ajutor și ni-au ușurat suferința grea de care coplesiiți am fost.

Asemenea mulțămim și or. »Reuniuni a meseriașilor români din Bistrița«, care prin reprezentanții săi, ni-au făcut onorul prezentându-se cu steagul reuniunii la înmormântarea mult regretatului soț și tată. Deș, la 20 Noemvrie 1907. Maria Rebrîșorean și fiii.

Atragem atențiunea onor. cetitori asupra anunului *Brüder Schiel*.

— **Fața fragedă și mâna albă** este de cea mai mare importanță pentru frumusețea femeilor. Astăzi fiecare damă folosește numai cremă Marta și săpun Marta, fiindcă numai aceste s'au adeverit ca adevărat bune în contra pistriurilor, petelor de ficat, coșuri, mitteseri, roșeața mânilor. Dă feții și mânilor frăgezime și culoare albă ca zăpada prețul unui borcan cremă Marta costă 1 cor. o bucată săpun 70 fil. Se poate comandă la singurul preparator: Tórnay Imre și W a c h s m a n n Jenő, droguerie și parfumerie în Szabadka.

Vaida în dietă.

Vorbesc Polyt și Lucaciu. — Li-s'a detras cuvântul. — Vaida în dietă.

— Ședința dela 28 Noemvrie. —

— Prin telefon. —

Prezidează Justh.

Cel dintâiu vorbește Samassa János, care sub sala împrejurărilor primește proiectul de lege articol unic.

Pe când vorbea Samassa, intră în sală și își ocupă locul dr. Al. Vaida; d-sa era însoțit de V. Goldiș. Ungurii se fac că nici nu-l văd, nimeni nu zice o singură vorbă.

Dr. Polyt ține o vorbire plină de ironie la adresa guvernului. Zeflemisește îndeosebi pe Földes, raportorul articolului unic, care a mers cu naivitatea și îndrăzneala să compare Ungaria cu Englitera, ceea ce nu se potrivește de loc, deoarece Ungaria nu e țară independentă, ca Englitera, ci-i legată și economiceste și politiceste cu Austria, așa că fără voia și înțelegerea cu aceasta nu poate face nimic, e legată de mâni și picioare, ori că trebuie să facă ceea ce nu-i vine la socoteală. Pildă e tocmai actuala tranșacție, pe care guvernul o face de sălă, știind că este în detrimentul țării.

Nu primește articolul unic, din princip și din cauză că nu cuprinde nici un atribut care să-i dea caracter de tarif autonom. Se ocupă de învinuirile aduse naționalităților și croaților (aici se produce un vifor mare, vociferări și insulte la adresa croaților și naționalităților.)

Președintele Justh îl îndrumă de 2-ori la ordine pe Polyt, spunându-i că se abate dela obiect.

Polyt spune că are de propus un proiect de rezoluție pe care-l susține cu mult aparat și cunoștință de cauză în afaceri economice. Vorbind iarăș de croați și aprobând obstrucția lor, precum vorbind cu mare indignare de *cazul dela Cernova*, președintele îi detrage cuvântul.

Naționalitățile protestează, ungurii aprobă sgomotos.

Secretarul de stat *Szterényi* vorbește pe larg, polemizând cu *Polónyi*, cărui îi răspunde cu multă răutate și bătându-și joc de el.

Face declarații privitoare la întreg complexul de proiecte ale tranșacției, susținând că ele apără interesele Ungariei și scot în relief suveranitatea voinții poporului și a caracterului ei maghiar.

Pe când vorbea *Szterényi*, Justh chemă la scaunul prezidențial pe dr. Polyt, și recunoscând că a greșit când i-a luat cuvântul fără a-l lăsa să-și citească și prezinta proiectul de rezoluție, primește dela Polyt proiectul, pe care secretarul îl și citește după ce *Szterényi* termină vorbirea.

Se face o pauză de 10 minute.

Dr. V. Lucaciu ține o vorbire arătând însemnătatea tranșacției dintre popoare și revenind la momentul actual, la articolul unic, declară că nu-l primește, întâi din motive principiare, iar a doua din neîncredere față de guvern. Nu pot adecă naționalitățile să aibă încredere în politica acestui guvern, care trebuia să vină întâi de toate cu proiecte favorabile poporului, garantând libertatea întrunirilor, a asocierilor, a presei și libertatea cuvântului. Dar nu e destoinic guvernul nici în cele economice: dovadă tranșacția întreagă, care e în detrimentul țării, dupăcum înspre răul țării e toată politica lui economică, dovadă numărul mare al emigrărilor.

Cerând voie să poată atinge aci și chestia națională, îi se refuză și prezidentul îl îndrumă de 5 ori după olaltă să nu se abată dela obiect.

Dr. Lucaciu termină declarând că nu primește proiectul, mai ales că prin el se ridică iarăș cvota și astfel se pun sarcini mari pe popor.

În tot timpul cât au vorbit Polyt și dr. Lucaciu, ungurii au făcut sgomot și i-au întrerupt în chip selvatic.

Baronul *Bánffy* vorbește și el contra proiectului.

Se votează apoi propunerea prezentată deja ieri de *Hoitsy* ca *ședințele dietei să fie prelungite cu o oră*.

Ultime informațiuni.

— Prin telefon. —

— Comunicatul clubului naționalist. —

Budapesta, 28 Noemvrie. Ziarele maghiare (și chiar »Lupta«, de unde l-am reprodus și noi! Red.) au adus știrea, că deputații naționaliști ar fi conferit cu primul-ministru *Wekerle* în scopul unei înțelegeri asupra pactului. Știrea nu coresponde adevărului. Fapt este numai atâta, că deputații naționaliști întâlnind pe *Wekerle*, au protestat în mod categoric în contra goanei întreprinse asupra presei noastre naționale; ei au arătat că se prigonește nu numai presa politică, ci chiar revistele literare, cum nu s'a mai întâmplat până acum sub nici un guvern, ceea ce provoacă lupta înverșunată a clubului împotriva acestui guvern de teroare. Nu este și nu s'a putut crede că se poate face pace în împrejurările actuale, ceea ce altfel clubul va și arăta, trimițând în luptă cel puțin 8 deputați; purtarea violentă a președintelui față de dr. Polyt și dr. Lucaciu, arată deasemeni că nu poate fi vorba de pace.

Economie.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 28 Nov. 1907.

INCHEEREA la 1 ORĂ :

Grâu pe Apr. 1908 (100 klg.)	25 98—26—
Secară pe Apr.	24 36—24 38
Ovăș pe Apr.	17 30—17 32
Cucuruz pe Mai 1908	15 02—15 04

INCHEEREA la 4 ORE :

Grâu pe Apr.	25 84—25 86
Secară pe Apr.	24 28—24 30
Ovăș pe Apr.	17 24—17 26
Cucuruz pe Maiu 1908	14 96—14 98

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul :

Grâu	
De Tisa — — — —	24 K. 35—25 K. 95 fil.
Din comitatul Albel — — — —	24 > 65—25 > 45 >
De Pesta — — — —	24 > 50—25 > 50 >
Bănățenesc — — — —	24 > 55—25 > 35 >
De Bacica — — — —	24 > 70—25 > 50 >
Săcară — — — —	23 > 40—23 > 70 >
Orzul de nutreț, cvalitatea I.	15 > 90—16 > 10 >
> de cvalitatea II — — — —	15 > 70—15 > 90 >
Ovăș > > I — — — —	16 > 85—17 > 15 >
> > > II — — — —	> > > >
Cucuruz vechiu — — — —	> > > >
> nou — — — —	14 > 90—15 > 10 >

Poșta Redacției.

Al. Munt. Tileagd. Primit, mari mulțumiri. Cărând și cealaltă.

Redactor responsabil Ioan N. Iova.
Editor-proprietar George Nichiu.

Farmacia la „Regina Elisabeta“
laborator medical și cosmetic
Szeged, Csongrádi sugár-ut.

Recomandă preparatele celebre cu efect experimental și sigur, fabricate în laboratorul cosmetic și cunoscute sub numele „Elisabeta“.

Cremă de față „Elisabeta“ — de zi și de seară — redă feței frăgezimea tinereții, împiedecă formarea creștelor, face să dispară imediat pistriurile, petele de ficat și tot felul de necurătenți ale pielii. Prețul 1 și 2 cor.

Lapte de erin „Elisabeta“, contra tuturor boalelor de piele și a defectelor frumuseții, efect sigur. Prețul 1 cor. 20 fil.

Spirit de păr „Elisabeta“ după o folosire de câteva zile împiedecă formarea mătrefei, întărește rădăcinile bolnave ale părului. Prețul 1 cor. 60 fil.

„Buzodol“ contra asudării picioarelor și a mânilor — după o singură folosire, efect sigur și în cazurile cele mai grave. Prețul 1 cor.

Singurul deposit la fabricantul. Comandele din provinciile se îndeplinesc punctual. La o comandă de 10 cor. nu se socotește împachetarea și porto.

Lenke József, farmaoist.

„CRIȘANA“
Societate de economii și credit în Brad.

Concurs.

Se publică concurs pentru ocuparea unui post de **practicant**, dotat cu un salariu anual de 840 coroane.

Reflectanții au să documenteze, că au absolvit cu maturitate o școală comercială și că posedă pe deplin limba română și maghiară și eventual și cea germană.

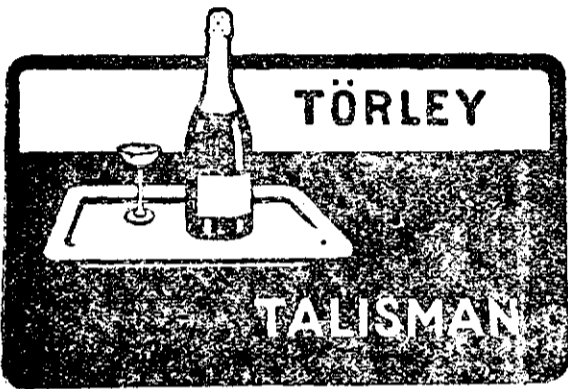
Cei cu praxă de bancă vor fi preferați.

Petițiunile sunt a se înainta până în **15 Decembrie** subsemnatei direcțiuni, iar postul e a se ocupa 1 Ianuarie 1908.

După serviciul provizor și neexceptionabil de un an, va fi denumit funcționar definitiv cu salariu anual de 1100 cor., 200 cor. bani de cuartir și tantiema statutară.

Brad, 7 Noiembrie 1907.

Direcțiunea.

Contra boalelor de plumâni

a tusei, răgușelei, laringitei, se recomandă:

pilulele Frankl (sulfonalac pil.) experimentate de medici. — Și bolnavul cel mai gingaș le ia cu plăcere.

Prețul unei cutii mare 2 cor. 40 fl.

Se găsește în farmacia:

Frankl Antal Szeged,
Felsőváros 20.

Haltenberger Béla,
văpsitorie de haine, curățitorie chimică și fabrică de spălat în aburi.

KASSA.

Se curăță sau se vâpșește cât se poate de frumos, haine de iarnă, blănării, haine de dame, bluze, toalete de bal.

Jachete de piele descolorate, se vâpșesc într-o culoare închisă trainică.

Gulerele și manșetele, se curăță și se fac albe ca zăpada, fără chlor.

În casuri de doliu, se vâpșesc imediat hainele în negru.

Firma pune mare preț pe expediarea cât se poate de repede și punctual pe post și în provincie.

Odăjdii bisericesti, broderiile se curăță frumos și multă îngrijire.

Prima societate de credit funciar român din București.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștința generală, că în ziua de 20 Noiembrie st. v. 1907, ora 3 p. m., urmează a se ține licitație la sediul acestei Societăți, prin oferte închise fără drept de supralicitare, pentru arendarea moșiei „Piscul Rusului”, aîn comuna Dăgața, județul Roman, proprietatea acestei Societăți.

Arendarea acestei moșii se face pe termen de 5 ani, cu începere dela 23 Aprilie 1908.

Garanția cerută la licitație este de 1000 lei.

Condițiunile speciale pentru arendarea acestei moșii se pot vedea la Sediul Societății în orice zi de lucru, între orele 11 a. m. până la 6 p. m. Ele fac parte integrantă din contract.

Ofertele trebuesc făcute pe formularele date de Societate, la care se găsește alăturate condițiunile speciale de arendare.

Arendarea rămâne definitivă numai după aprobarea Consiliului de administrație.

Direcțiunea.

Oltoiori de struguri

expediază, garantând de soi asortiment bogat, care de ani e recunoscut de primii și cel mai trainic.

Küküllőmenti első szőlőoltvány-telep

proprietar: **Caspari Frigyes,**
Medgyes 23. sz. (Nagyküküllő megye).

== Pofitiți și cereți prețuri curente ilustrate! ==

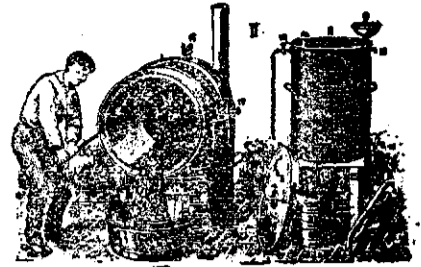
Din prețul curent se pot cere scrisori de recunoștință din toate părțile țării; și așa toți cei ce doresc să comande pot cere mai întâi informațiuni dela persoanele cunoscute așa verbal ca și în scris, despre încrederea ce pot avea în firma de sus.

Haas Lajos,

măstru-lucrător de aramă,

Budapest, VII., Dohány-utca nr. 34.

Intrumente de fabricare de spirt, cognac, liquer, țuică și instrumente de a condensa acestea.

MARE

MAGAZINĂ.

Tot felul de instrumente și lucruri necesare la fabrici. — Vase de aramă roșie pentru hoteluri, birturi. Vase de fert cafea, vase de spălat curățit.

— — — Prețuri ieftine. — — —

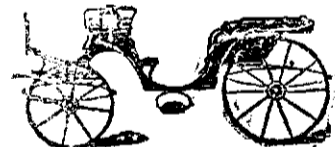
Bancă de școală
Mobile de școală
Mobilă modernă de biurouri
și fabricare de instrumente gimnastice.

Catalog de prețuri gratuit și porto franco.

Szeszák S. és Fia

fabrică de trăsuri aranjate cu electricitate
Kolozsvár, Malom-u. 12.

Mare magazin de trăsuri, care îndestulește — ori ce pretenții; atelier de reparare. —

Fabrică de calese asortată cu toate mașinile moderne tehnice.

În Cluj și jur e unica fabrică, în care se pregătește fiecare parte a trăsuri: fabricăm roate, facem lucruri de fierar, pielar și de lustruit sub conducerea mea personală, cu prețurile cele mai moderate. — Ținta noastră principală e: lucrare bună și solidă, dar ieftină. — Serviciu prompt. — Răspundem imediat comenzilor din provincie. — Recomandăm diversele părți de trăsura, cari se vând; așa numitele „măntultoare de noroi” cu șezutul închis bine

Fondat în 1870. — Prețurent gratis.

Rușăm a observa firma!

Cumpăr

cu prețul cel mai ridicat și vând dela domni haine bărbăteșii folosite, blăni de călătorie, mobile folosite, casse „Wertheim”, dulap de gheață, unelte de călărit, hamuri, puști și fere vechi, precum și metaluri ori cât de mari și mici.

Tot aci se poate găsi dela licitație luate, 500 bucăți de stofă fină pentru haine cu 5 și 6 fiorini pentru un costum.

Localul prăvăliei mele din Maiu este strada Asztalos Sándor (casa Grabner). Prăvălia de mobile se află pe Árpád-tér nr. 5 în colț (în casa bisericii izraelite)

După dorință merg și acasă și în provincie chemat print'o carte poștala.

Cu toată stima **IULIU HERZFELD**

Productele de ACID-CARBONIC din Muschong-Buziás stațiune balneară

aranjată din nou

expediază și afară de cartel imediat cantitate cât de mare

ACID-CARBONIC-LICHID

chemicește curat și natural, în lichid din isvorele de acid carbonic din baia celebră Buziaș, pentru prepararea apeigazoase, pentru restauratori și alte scopuri industriale.

!! Cel mai spornic acid carbonic !!

Extrasul certificatului analizei chimice al institutului de a examina pe cale chimică mâncările și beuturile a. 1907 nr. 4615. „Mirosul și gustul” e normal. Conținutul de acid carbonic: 99.57%. În urma examinării s'a constatat că aceste corespund pe deplin cerințelor higienii publice și pe baza conținutului carbonic bogat se evaluează de cel mai bun. Cu informații servește prompt:

Bivroul de expedare de produse acid-carbonice și ape minerale al stațiunii balneară Muschong-Buziaș în Buziás-Fürdő. (MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI SZENSAV MŰVEK ÉS ÁSVÁNYVIZEK SZÉTKÜLDÉSI TELEPE BUZIÁSFÜRDŐN).

Adresa telegrafică: Muschong-Buziásfördő. Telefon interurban 18.

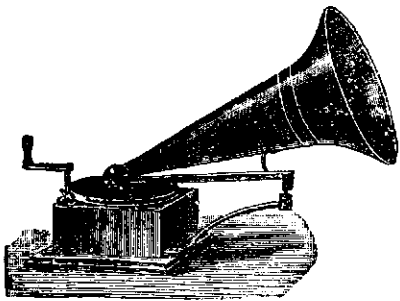

MAȘINI DE VORBIT!

GRAMOFOANE
de la 7 coroane în sus.

Cea mai ieftină surnă de a se procura în Ungaria și România. Inregistrații de cânt și muzică, cele mai celebre cântări ale României, muzica militară și lăutari. Soluri de concert, monologuri, Cupluri ș. a.

Tóth József,
Szeged, str. Könyök nr. 3
Mare prăvălie de gramofone.
— Catalog de prețuri gratuit. —

Correspondență în orice limbă.
Nouii plăci românești!

AVIZ! Subsemnatul, cumpărând prima fabrică transilvană de casse de fier și oțel

priv. ces. și reg. a dlui **G. Öszy**, îmi iau voie a aduce la cunoștința prea on. public, că în fabrica mea se execută tot felul de **CASSE** și după toate mărimile din cel mai bun material posibil. Cassele de fier și oțel panterate se execută după cele mai nouă sisteme engleze și americane sigure contra focului și spargerei pentru care dau deplină garanție.

Atrag atenția onor. public interesat a nu confunda fabricatele mele cu alte fabricate, făcute din material slab și prin urmare fără valoare.

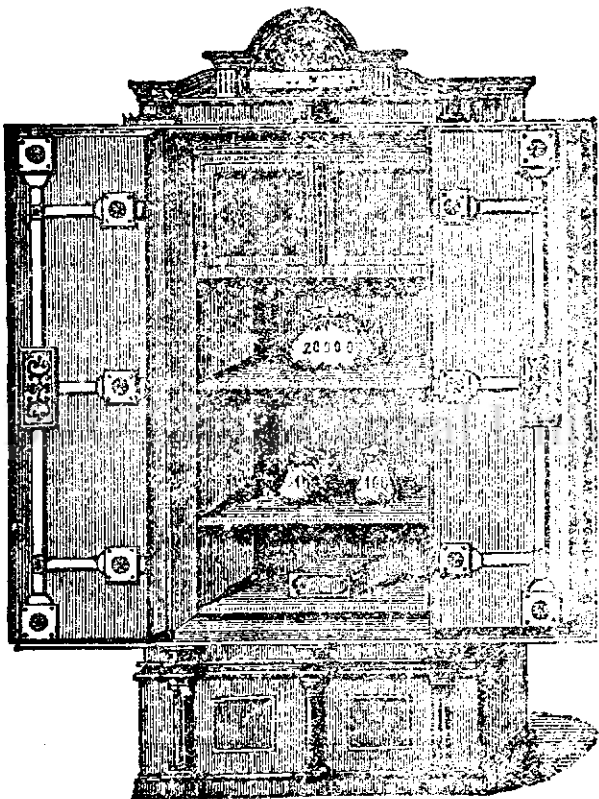
Rugând pe prea on. public pentru binevoitorul sprijin, semnez
cu distinsă stimă:

E. Purece

fabricant de casse

SIBIIU (Nagyszeben), Rosenangergasse nr. 9.

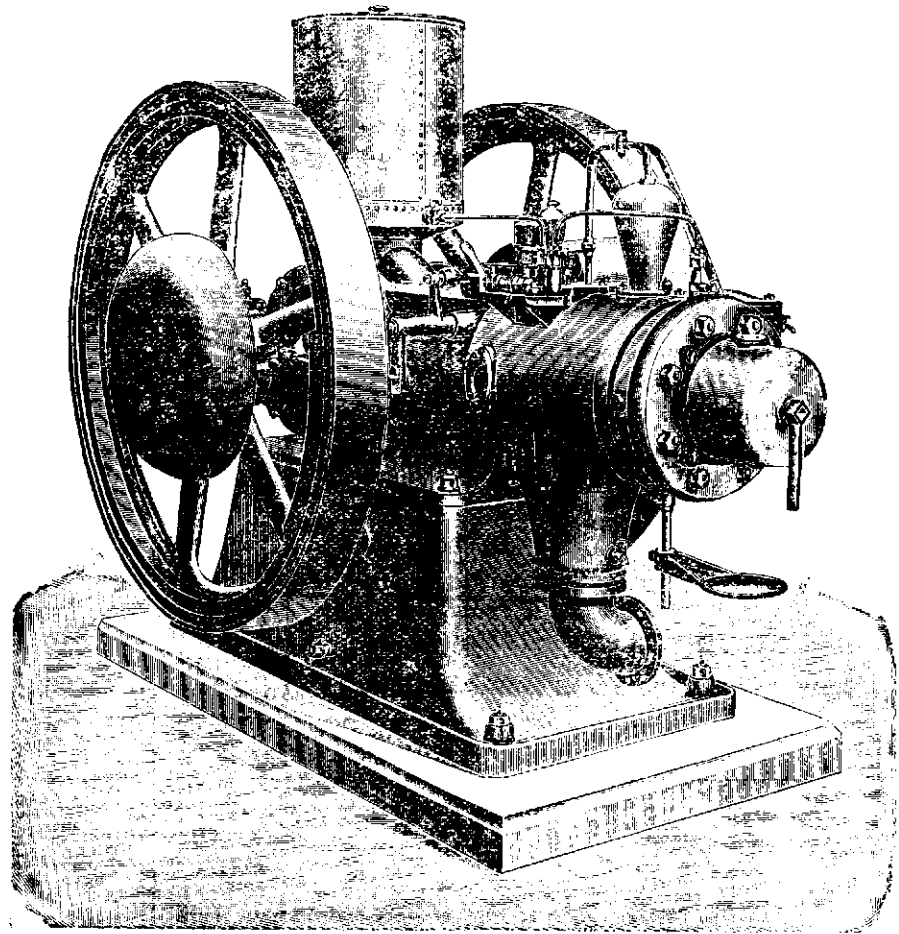
■ Cataloge de prețuri la cerere gratis și franco. ■

BRÜDER SCHIEL

Fabrică de mașine, turnătorie de fer și clădire de mori

BRAȘOV

Turbine, motoare și locomobile, mori artistice-simple, transmisiuni, mașini agronomice. Patentate proprii.
Cea mai mare fabrică de mașini în Transilvania.
La expoziția din București 1906 »Grand Prix«, cea mai mare distincție, medalia de aur

STIMATE DOAMNE!

Comandați numai odată de probă cosmeticul de înfrumșetare
Crema Havasi-Gyopár de dr. Biró
și Vă veți convinge că acest cosmetic minunat îndepărtează imediat piștruirele, petele de ficat și tot felul de erupțiuni de pelea feței, și îi dă o frăgezime tinerească. Un borcan mare 1 cor. Săpunul 70 fil.

Cel mai eficace preparat contra anemiei, lipsa de apetit și nenosităte este preparatul alui Dr. BIRÓ Tokaji China-Vasbor
Are un gust plăcut, întărește și curăță sângele. Prețul unei sticle 2 cor. 40 fil.

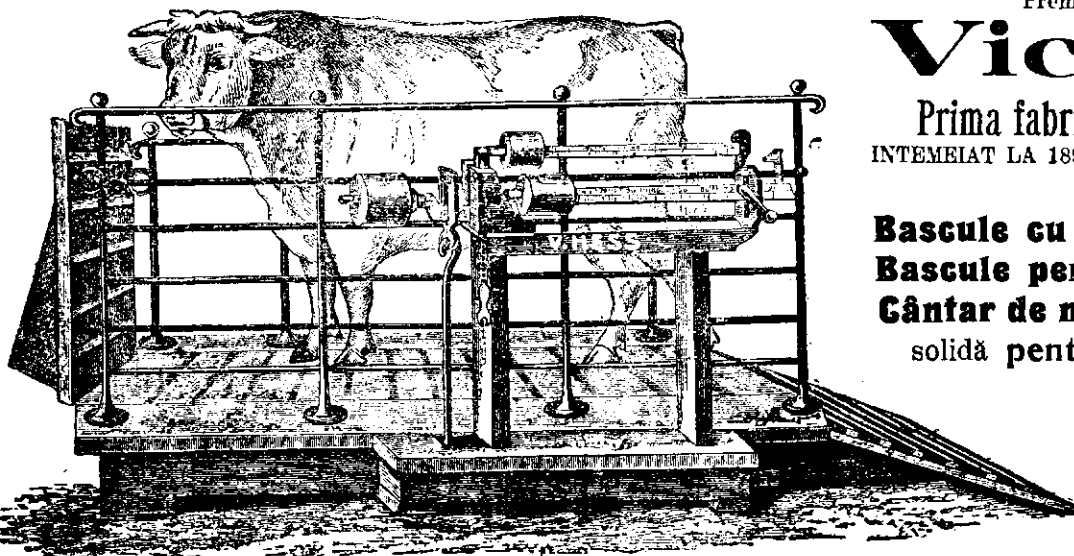
„ARANYHARMAT“.

Prin întrebuințarea căruia se poate colora părul în blond-auriu. Acest mijloc e nesticăcios atât pentru păr cât și în general pentru sănătate. Nu vopsește! Nu murdărește! Prețul unei sticle cu îndrumare 3 coroane.

Toate aceste se află în deposit principal la:

Farmacia WOLFF, Kolozsvár.

Correspondență particulară în limba română!

Premiat la toate expozițiile la cari a luat parte ca exponent.

Victor Hess Sibiu

Prima fabrică transilvăneană de bascule cu poduri (cumpene)
INTEMEIAT LA 1896. INTEMEIAT LA 1897.

Ofer articole de classa primă:

Basculă cu pod de cântărit vite și cară încărcate poveri.
Basculă pentru vite cu grilaj de fer și întreg tot din fer.
Cântar de magazin și balanțe decimale construcția cea mai solidă pentru trebuințe economice pentru orașe, comune în toate mărimile și executările.

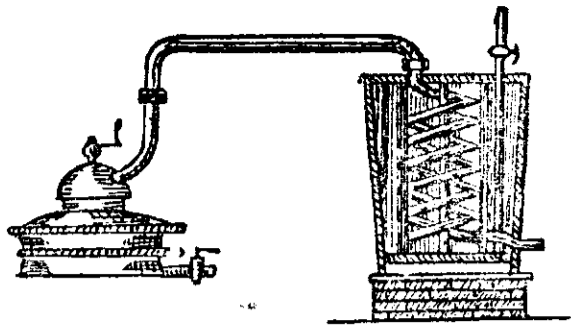
Garanție se dă pentru fiecare cântar.
Reparaturi și schimbări, amasurat specialității, se execută grabnic.

Referințe dela firme și autoritate primul rang, stau la dispoziții,

Liste de prețuri gratuit.

Recomand tuturor fierbătorilor de rachiu și de spirt
căldările
mele cele mai nouă și de construcția cea mai nouă, brevetate, făcute după sistem propriu.
Prețuri solide și fixe.

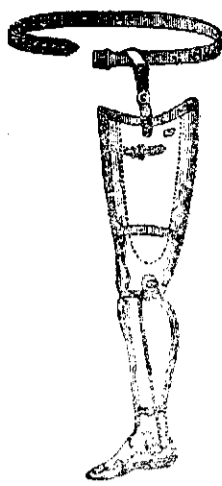

Afară de căldările de fier rachiu pregătesc în atelierul meu injectoare practice, de sistem propriu, contra peronosperii. Țin totdeauna în magazinul meu cantitate mare de injectoare, ca să pot satisface momentan comenzi mai mari. Afară de aceea am în magazin tot felul de vase de casă de aramă, pregătite de mine, cu prețul cel mai cizant. Trimet franco prețuri curente ilustrate.

MILAN T. IOVANOVIĆI, căldărar
UJVIDEK, strada Lázár nr. 14.

A. BITTERMANN
Hermanstadt Heltauergasse 9 Nagyszeben.

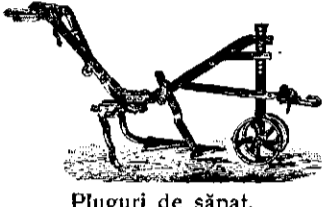
Recomandă celor interesați instrumente pentru prepararea cârjilor și a membrilor artificiale după orice amputare
corsete ortopedice pentru cei cu corpul strâmb
tot felul de bandage perfecte și aparate pentru îngrijirea bolnavilor.
Bandage pentru vătămătură, corsete pentru a ținea eszpu drept, bandage pentru femei. Pentru potrivirea formei se garantează.
Bandagele de Monopol ale lui Dr. Ostertag.
Locul de campărare pentru tot Ardealul.
Cele mai bune bandage. Prospect gratis.
Pentru cumpărătorii de en gros legături de vătămătură ieftine.
Depozit de Articole de igienă americane.
— Trimiterea discretă. —

Pressa de vin patent continuativă
a lui NEUKOMM
„Archimed” pentru mână și de mână cu mașina, profitul mustului e de 80—90%, Aparat de pasteurizat, Aparat patentat de cognac al lui Neukomm, Căldăre de vinars Neukomm pentru comină (Trester), drojzii, prune și alte poame, Pompe de vin portative pentru un conduct (mat) de 1 1/2 zol Cor. 120—.

Nou! Tăietor de butuci de viță indispensabil **Nou!** la tăiatul viței, Aparat patentat al lui Neukomm pentru mobilitatea viței aratru pentru vie, **Pumpe de fântâni**, Moară de struguri, Mașină de cules boabele de struguri, **Sondă pentru fântâni artelice**, Apă sănătoasă de beut și apă bună pentru folosire din isvoare adânci, prin sondă precum și cognac bun vechi recomanda **Nal. Neukomm's Söhne** în VERSEGEZ (Ungaria de Sud).

— Struguri de masă și oltoi de vie (Schnittreben) de 120 de specii nobile sunt în fiecare toamnă de vânzare. —

Pluguri de săpat.

Simonffi
István

FABRICĂ DE MAȘINI
ȘI TURNĂTORIE DE FIER ȘI METAL
KOLOZSVÁR (Cluj), str. Petöfi nr. 60.

Pregătește tot felul
de instrumente de comunicație, construcții
de moară, turnătorii de fier și metal.

Intreprindere de tot felul de reparări de mașini de agricultură, — mașini noi de trierat și cu construcția ușoară, mânăta de doi oameni.

Mai pregătește ciururi cu construcție nouă și ușoară care poate fi mânăta și de un băiat de zece ani.

Intre asemenea mașini, cari sunt în circulație aceasta este cea mai bună.

Prospecte se trimit gratuit la dorință.

Sárga János

argintar și pregătitor de obiecte artistice
Kolozsvár, Mátyás király-tér 13.

Telefon nr. 354.

Abundant provăzut cu obiecte de aur, argint și petrii scumpe. Pregătește tot felul de lucrări artistice: în aur, argint și altfel de lucrări de artă maginetă. — Schimbări de aur și argint, conform cursului zilnic. — Cu preț curent servim gratuit și franco.

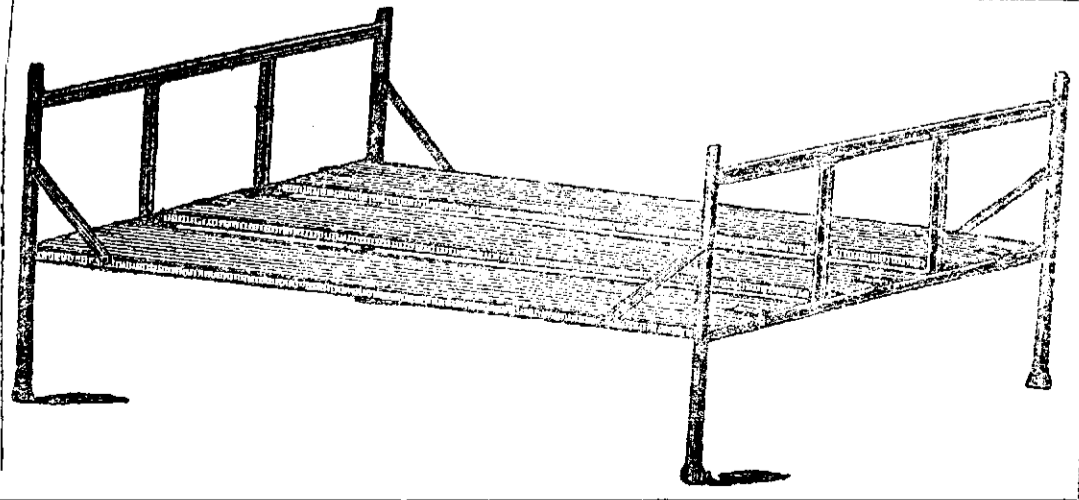
Prima fabrică de mobile de fier în Ardeal!

Mihájlovits György Lajos
Kolozsvár, Unio-utca 21.

Săvârșește tot felul de lucruri ce intră în specia aceasta, precum: lavalouri, paturi, dulapuri de noapte, paturi de copii, somiere de sîrmă de oțel, paturi tapetate de închis, cuiere de haine, mobilă în parte de fier, coșuri de lemne, ținătoare de cărbuni, cu poleială în diferite colori și executare de lux. Mai departe montare de casarme, locuințe de pompieri, spitale, internate, școli, institute, cafenele și restaurante. Mese, bănci și scaune de grădină.

Recomandând industria mea specială și bine aranjată, rog totodată pe onor. public pentru binevoitoarele comenzi.

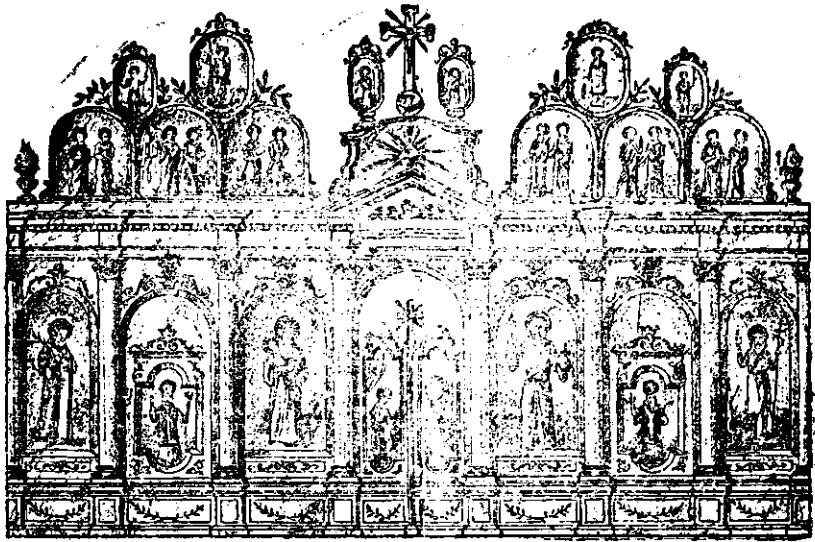
SPECIALITAȚI: somiere de sîrmă de oțel, și se fac după măsură ieftin și curând.

SZABÓ SÁNDOR

SCULPOR, AURITOR ȘI MĂESTRU DE ALTARE
SZATMÁR, BÁTHORY-U. 18.

Me angajez se fac
altare noi, amvoane, morminte sfinte,

Statui sfinte din piatră, lemn sau imitație.
Renovarea lucrurilor vechi o primesc cu prețuri reduse.

Tablourile noi de altare le fac cu ajutorul pictorilor celebri. În atelierul meu am un depozit de decoruri gata de biserici și odăi.

Mai departe atrag atențiunea onor. preoți să viziteze atelierul meu unde am gata icoane în reliefuri, cari reprezintă stațiunile lui Iristos pe Golgota.

Desenuri și proiecte trimit gratuit. — Pentru a ușura negocierile mă duc pe cheltuelile mele ori și unde. — Aurirea se face cu aur Catalin.

Cel mai bun loc de cumpărat

TEA rusească

veritabilă

de China și Caravan în pachete originale măsurate.

Rum Jamaika

diferite soiuri veritabile
în sticle proprii se pot găsi

la drogueria și parfumeria lui

Vojtek és Weisz

ARAD.

TRISKA J.

Pianine — Cimbale — Pian
Harmonice

în prețul de fabrică se pot
căpăta și plătit în rate.

● Se închiriază instrumente. ●

Acordarea sau repararea în
loc sau în provincie o săvâr-
șește prompt.

Cel mai mare magazin
de pianine în Ardeal
TRISKA J.
KOLOZSVAR
Sétatér-u. 10. (Casa propr.)

AU SOSIT

cele mai frumoase și mai moderne

noutăți de toamnă

în stofe, precum și flanele și bar-
cheturi de spălat

modelele cele mai noi și asortiment bogat, cari se găsesc
numai la mine cu prețurile cele mai favorabile.

Pânză și șifon

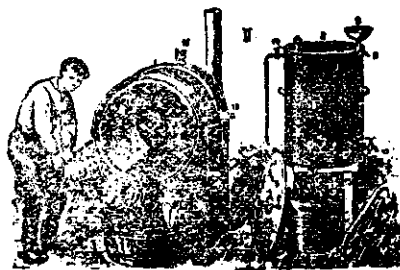
asemenea în calitatea cea mai bună. O cumpăratură de
probă poate convinge pe ori și cine, că numai la mine
se poate târgui bine și ieftin.

Solicita părtinirea binevoitoare:

George Jancovici

ARAD, strada Forray nr. 2.

(casa Lukácsy).

Aduc la cunoștința on. culti-
vatori de vin, de fructe și a
fabricanților de rachiu, că în
prăvălia mea se află cele mai
noi căldări de fert rachiu, cu
prețurile cele mai moderate.
Atrag atenția on. public asupra
aparaturii de răcit în formă de
sul sistemul cel mai nou cu țeava
dreaptă și încovoiată.

Montarea fabricelor mai mari de rachiu pentru ferberea și
rafinarea lui, o execut din materialul cel mai fin și punctual.

Cu stimă:

ENGELTHALLER BÉLA,

fabricant de arămuri.

SZEGED, Lechner tér 10. (Casa propr.)

OPURI și BROȘURI   *Se recomandă*   **FOI PERIODICE**

a executa următoarele:

INVITĂRI

BILETE DE LOGODNĂ
după dorință și în culori

BILANȚURI

ANUNȚURI FUNEBRALE

• **Tot felul de lucrări tipografice** •

atingătoare de această branșă

PROGRAME

BILETE DE CUNUNIE
după dorință și în culori

ADRESE

BILETE DE ÎNTRARE

„TRIBUNA“

ARAD

Str. Deák Ferencz nr. 20

PREȚ-CURRENTURI
în orice limbă

NOTE

STATUTE • LIBELE

CIRCULARE

• **Diferite tipărituri pentru bănci** •

CĂRȚI DE VISITĂ
diferite formate

MENU

PLICURI CU FIRMA

OBLIGAȚIUNI

Comandele primite să efectuese prompt și conștiincios.

CĂRȚI în COMISIUNI

Prețuri moderate!

EDITURĂ PROPRIE

Prețul curent al cărnei.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că de la 1 Noembrie, în măcelăria mea am redus prețul cărnii așa d. e.

Carne de vită îngrășată:

1 klg. de carne de vită grasă partea dinainte 52 cr., klg. de carne de vită îngrășată partea dinărit pentru sapă 64 cr. 1 kg. carne de tocană 56—60 cr. 1 kg. de carne pentru triptuă, antricoate, pulpa de sus, peele albă 72 cr.

Vițel bătrân:

1 klg. din partea dinainte 48—52 cr., 1 kg. dinapoi 64—68 cr.

Vițel tinăr:

1 klg. dinainte 72 cr., 1 klg. dinapoi 88 cr.

Carne de porc:

1 klg. 72—76 cr., 1 klg. din cotlete 84 cr., 1 klg. de unsoare curată 70 cr., 1 klg. de slănină 70—76 cr.

Solicitând binevoitorul concurs al on. public rămân

cu **Farkas György,**

măcelar.

Feray-utca casa Kristyóry.

Lângă berăria Deutsch.

Import de cea mai fină cafea.**Căfele prăjite**

prăjite zilnic și proaspăt în prăjitorul meu propriu cu vapor, din soiurile cele mai alese:

Cafea Cuba mărgea, ce mai fină, 1/2 Kgr. fl. 1.20

Amestec de Granada Nouă, 1/2 Kgr. " 1.—

" regal (Király Keverék) 1/2 Kgr. " —80

" Domingo 1/2 Kgr. " —70

Căfele brute.

Cafea Mărgea și Cuba, foarte fină, 1/2 Kgr. fl. 1.—

" Java de aur 1/2 Kgr. " —90

" Mocca, 1/2 Kgr. " —90

" Liberia, 1/2 Kgr. " —80

" Mărgea și Cuba, 1/2 Kgr. " —80

" Quatemala, 1/2 Kgr. " —90

" Santos, Mărgea și Cuba 1/2 Kgr. " —60

T e a.

Fărmituri, 1/2 Kgr. " 1.50

Kongo, 1/2 Kgr. " 1.50

Amest. reg. (Király kev.), 1/2 Kgr. " 3.—

Mandarin (veritabilă), 1/2 Kgr. " 4.—

Vânzare în mare și mic.

.. In provincia franco. ..

Cu deosebită stimă:

Wizner Benő,

negustorie de import de cafea și alte din Fiume

Szeged, Kárász-utca 16.

== Zilnic cafea proaspătă prăjită. ==

HREAN

nobil, dulce, se poate căpăta în cantitate mare

Calitate escelentă klg. 70 fil., firul 70—75 deca

Clasa I. > 60 > > 40—45 >

> II. > 50 > > 25—30 >

> III. > 40 > > 18—20 >

> IV. > 32 > > 14—15 >

> V. > 13 > > 10—12 >

Din calitate amestecată, fire mai groase și

mai subțiri, din rupturi klg. 24 fil.

Comandele se pot face dela 5 klg. în sus

până la vagon, după comande de 20 cor.

10%, peste 500 cor. 15—20—25% reducere și se trimite porto franco, la dorință

se trimite preț curent și detalieri

Biró Pál kertgazdagsága, Debreczen.

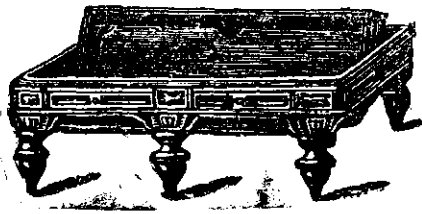
ANUNȚURI

primește administrația »Tribuna« pe lângă prețurile cele mai moderate.

DOSA FARKAS

fabricant de biliard în Cluj,

Kolozsvár, Mátyás király-tér nr. 3.

Depozit de biliardgata.

Pregătesc mese de biliard și le re-parez atât

în oraș cât și în provincie, imediat. Țin în depozit bastoane de biliard (daco) chiulele de biliard de bansolin și फिल्деș, (os de elefant), apoi: cretă, piele de biliard, lipici și ori-ce alte lucruri trebuincioase.

Primesc tot felul de lucrări de instalare pentru cafenele, cofetării și locuir.țe.

Velyko Vevity

fabricant de opinci, ghete, păpuci și fabricant de pei

RUMA (Slavonia).

Vind și cumpăr:

PEI de marhe ne lucrate (verde)

PEI de caii

PEI de viței

PEI de oaie

PEI de miei

PEI de vulpe

PEI de lievastin

PEI de dior

PEI de iepuri

PEI de porci

Miere strecurată.

Ciară și ciară ne topită.

Lână de tot felu.

Coadă de cai și păr de marhe.

Fer bătrân și arame.

SCHWALB KALMAN ÉS TARSA

:: FABRICĂ DE CEASORNICE DE TURN ::

BUDAPEST

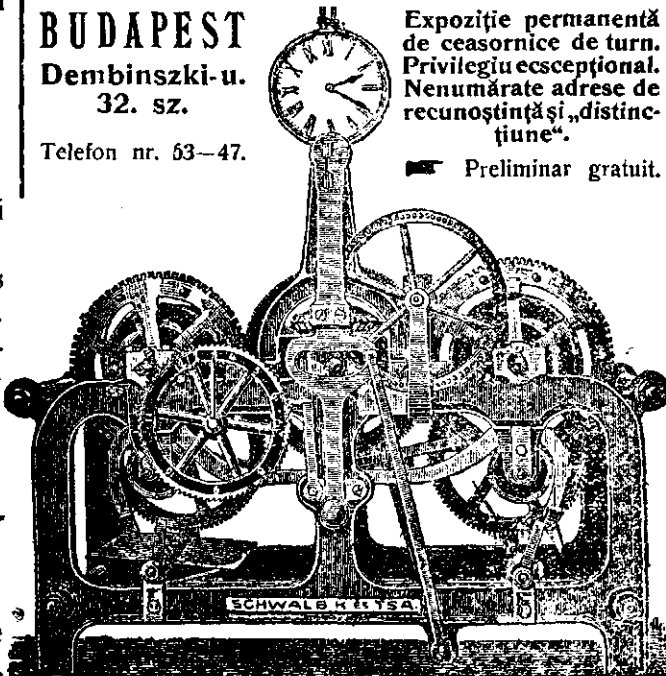
Dembinszki-u.

32. sz.

Telefon nr. 63—47.

Expoziție permanentă de ceasornice de turn. Privilegiu ecceșional. Nenumărate adrese de recunoștință și „distingțiune“.

— Preliminar gratuit.

Se nu mai suferi nimeni!

pentru că poți scăpa de ori-ce durere provenită din răceală prin vestitul

Spirit de ghiată (jégzesz).

E singura mângăiere pentru cei ce sufer de podagră ischiași și reumă.

Nu este numai un medicament indispensabil de casă, dar din cauza efectului grabnic și radical chiar o minune.

Di învățător-director Z. Szöke Albert din Panczélcséh îmi scrie următoarele:

Spiritul de ghiată

l'am primit cu mulțămită; mi-a făcut o mare bucurie, că în trei rânduri și anume la o durere de măsea, la durere de stomach, la durere de înșepenirea gâtului și odată la durere da cap l'am folosit cu deplin succes. Il recomand călduros ori-și-cui, căci e o adevărată binecuvântare pentru cei-ce sufer.

Mai cer 3 sticle mari.

Durerea de dinți și de cap înceată deloc de el.

La oboseală, simț de slăbiciune, la esofarea după lucrul greu, la împunsături din coastă, la scrintituri, la dureri de stomach, de piept și la dureri de foale etc, după o

singură frecare omul se simte ca de nou născut

Minunatul **Spirit de ghiată** a întrecut D-Tale

toată așteptarea mea, drept aceea mai cer șese sticle mici din acest medicament escelent. Cu deosebită stimă

Kékeliő

Josif László, paroch.

Dragă Dle apotecar! Binevoește a-mi trimite cu rambursă șase sticle mici din vestitul

Spirit de ghiată (jégzesz)

cu întoarcerea postei; căci au un efect foarte bun și se pot folosi cu un mare rezultat: și-l recomand foarte călduros ori-și-cui.

Dumnezeu să trăiască pe inventatorul spiritului de ghiată.

A t k á r

Bander Gábor, măsur.

E cu neputință a înșira nenumăratele epistole de recunoștință și mulțămită, prin cari e

lăudat **spiritul de ghiată.**

Aceste puține specimene dovedesc escelența și marea lui răspândire într'un timp foarte scurt, încât deja are și imitatori.

Inventatorul și unicul său fabricant este:

Szémann Ágoston

apotecar

H A T V A N.

3 sticle mari sau 6 sticle mici trimit franco ori-unde.

Prețul: 1 sticlă mare 1 cor. 20 fil., sticlă mică 60 fil.

Fie-care sticlă e sigilată și numele inventatorului se află atât pe sticlă, cât și pe avisul de folosință.

Pe postă numai 3 sticle mari sau 6 sticle mici se poate trimite.

— Să ne ferim de imitațiuni. —

